

บทละครคน

เรื่อง

ร ถ เ ส น

กรมศิลปากรสร้างบทใหม่

จัดแสดง

ณ โรงละครคนศิลปากร

พ.ศ. ๒๕๐๐

บทละครนอก

เรื่อง

รัตนเสน

กรมศิลปากรสร้างบทใหม่

จัดแสดง

ณ โรงละครอนึ่งศิลปากร

พ.ศ. ๒๕๐๐

บทละครเรื่อง รถมอเตอร์

พิมพ์ครั้งแรก

เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๐

พิมพ์ครั้งที่ ๒

แก้ไขปรับปรุงใหม่

มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๐

เลขที่

เลขที่

เลขที่ ร.๒๒๔๑๒

คำนำ

เรื่องรถเด่น เป็นชาดกเรื่องหนึ่ง ชื่อว่า *รถเสนชาดก* มีอยู่ในคัมภีร์ปัญญาสาตก ซึ่ง
เป็นหมวดชาดกนอกนิบาต (พาหิรชาดก) เช่นเดียวกับเรื่อง *สุธนชาดก* ที่กรมศิลปากรเคย
สร้างบทละครเรื่อง *มโนห์รา* ขึ้นแสดงเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๘ แต่รถเด่นชาดกมีเรื่องชวนคิดอยู่อย่าง
หนึ่งที่น่าสนใจคือชื่อพระรถเด่น และ นางเมรี ไปพ้องกับนามบุคคลในนิยายปรัมปรา
ศาสตร์ครั้งแรกเริ่มของ พงศาวดารล้านช้าง (ซึ่งเป็นตอนต้นของพงศาวดารชาติไทยในแหลม
อินโดจีนทั่วไปด้วย) เป็นแต่ในพงศาวดารล้านช้าง ระบุนามว่า “เจ้าพุทธเด่น” และ “นางกักร์”
(ดู-ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๓) ไม่เรียกว่า “เมรี” ถึงในรถเด่นชาดกก็เรียกว่า “กักร์”
และในหนังสือเก่า เช่น โคตมนิราศหริภุญชัย ก็ระบุว่า “กักร์” เหตุใดชื่อนางเอกในเรื่องนี้
จึงมาเปลี่ยนเป็น “เมรี” ยังไม่พบต้นเหตุ แต่ถ้าจะลองเดาดูก็พอได้ นางกักร์ ในเรื่อง *รถเสนชาดก*
นั้น เมื่อตอนจะต้องจากรถเด่นผู้รัก ถูกมอมให้จำนนมาขายไม่ได้ดี บทบาทของนางกักร์
ตอนมาเหล่านี้ คงจะเป็นที่รู้จักกันดีกว่าคนอื่น จึงเลยเรียกชื่อกันให้เข้ากับบทบาทว่า
“เมรี” คู่กับคำว่า “เมรีย” ซึ่งเป็นนำคองของเมา สัมกับบทบาทอันเด่นของเธอในตอนนั้น

เรื่องรถเด่น เคยมีผู้แต่งไว้เป็น กาพย์ขับไม้ และ บทมโหรี มีมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา
ในกรุงโบราณคงจะเป็นที่รู้จักกันทั่วไปทั้งปักษ์ใต้ฝ่ายเหนือ เช่นปรากฏว่า มีผู้นำเอามาเล่น
ตะคองกันแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา คู่กับเรื่องสุธนมโนห์รา แต่รู้จักกันดีโดยชื่อว่า “พระรถเมรี”
นิทานของเขมรก็มี เขาเรียกว่า *รถเสน* ดำเนินเรื่องก็คล้ายคลึงกัน และยังมีสถานที่บางแห่ง
ระบุไว้เป็นชื่อของพระเอกนางเอกในเรื่อง เช่น เมืองพระรถ ในอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี
และ เขานางเมรี ตั้งอยู่ ณ ฝั่งขวาแม่น้ำโขง ตรงข้ามกับนครหลวงพระบาง ของลาว ซึ่ง
กล่าวไว้ว่า ภูเขาดูกัน คือ ดูที่นางเมรีตามพระรถมาแต่ดั้นใจลงที่นั่น และซ้ำกล่าวว่า ภูเขาดูกันคือตัวนางเมรีเอง เมื่อสิ้นชีวิตแล้วร่างกายก็กลายเป็นหินเลยเป็นภูเขา อย่างไรก็ตาม
เรื่องพระรถเมรีที่มารู้จักกันแพร่หลายต่อมานั้นคงจะเกี่ยวพันกับผู้นำเอาเรื่องมาเผยแพร่หลายทาง
เช่น ในสมัยหนึ่ง พวกกวนิพกนำไปขับร้องเป็นอาขัฟ เรียกว่า “เพลงขอทาน” กับพวกหัด

ละคอนถึงนำไปฝึกหัดถึงให้เด่น เช่นที่ตงชื่อว่า “ปรีดาوانร” เป็นต้น และมีผู้นำเรื่องมาแต่งเป็นกลอนอ่านบ้าง แต่งเป็นกลอนเทศน์บ้าง ต่อเติมท้องเรื่องและขยายความให้พิสดารออกไป เรื่องพระรถเมรีจึงเป็นที่รู้จักและนิยมกันอย่างแพร่หลายตลอดมา

โดยเหตุที่ได้พิจารณาเห็นว่า เรื่องพระรถเมรี มีช่องทางที่จะสร้างขึ้นเป็นบทละคอน ประกอบฉากและแซกซันเชิงคีตปทานาฏกรรมได้ดีเรื่องหนึ่ง ซึ่งควรจะสร้างบทขึ้นไว้เป็นคู่กับเรื่องมโนห์รา ที่เคยนำออกมาแสดงมาแล้วนั้น เพราะมีเรื่องเก่ากันมาว่า พระรถและนางเมรีเป็นบุรพชาติของพระสุธนและนางมโนห์รา จึงได้ปรึกษาคัดกลองแล้วช่วยกันสร้างบทขึ้นคนละฉากสองฉาก (ดังปรากฏรายนามผู้ประพันธ์ในหน้าต่อไป) โดยยึด รถมณฑก เป็นหลักและพยายามดำเนินเรื่องตามนั้น แต่ก็ได้นำเอาเรื่องราวบางตอน เช่นที่มีอยู่ในหนังสือกลอนอ่านซึ่งแต่งกันขึ้นไว้ตามนิทานที่เก่ากันมาแต่ก่อน เพิ่มเติมเข้าไว้ และปรับปรุงทั้งบทและวิธีเล่นวิธีแสดงขึ้นใหม่ตามแนวนาฏกรรมอีกด้วย ละคอนเรื่องนี้ จึงมีเนื้อเรื่องแตกต่างไปจาก รถมณฑก ของเดิม แต่คงให้ชื่อเรื่องไว้ตามชื่อชาดกว่า เรื่อง รถมณฑก

ในการจัดแสดงนาฏกรรมเรื่อง รถมณฑก ณ โรงละคอนคีตปากรนี้ หากท่านพิจารณาเห็นว่า การแสดงยังไม่บรรลุความสำเร็จด้วยดีทางนาฏกรรมเท่าที่ควร ขอได้โปรดทราบว่ามีที่จะเป็นความสำเร็จด้วยดีของนาฏกรรมแต่ละเรื่องนั้น นอกจากอาศัยสมรรถภาพและอะไรๆ ในด้านต่างๆ แล้ว โอกาสและระยะเวลาที่ใช้ในการปรับปรุงก็เป็นปัจจัยสำคัญอยู่ด้วย แต่อย่างไรก็ตาม กรมคีตปากรก็ยังมั่นใจว่า คงจะได้รับการสนับสนุนด้วยดีจากประชาชนเช่นเคยมา ซึ่งจะเป็นกำลังใจให้พยายามปรับปรุงเชิดชูคีตปาด้านของไทยให้ยั่งยืนก้าวหน้ายิ่งขึ้น สัมกับความสำเร็จหน้าที่ของท่านที่เคารพทั้งหลายสืบไป.

ธนิต อยู่โพธิ์

กรมคีตปากร

๓๐ มีนาคม ๒๕๐๐

บทละครตอน เรื่อง

ร ถ เ ส น

กรมศิลปากรสร้างบทใหม่

จัดเฉพาะ ๗ ฉาก

ฉากที่ ๑	กฤตารณคร	หน้า ๑
	ตอน ๑ ดำหนักฝ่ายใน	
	ตอน ๒ ท้องพระโรง	
ฉากที่ ๒	ภายในอุโมงค์ใหญ่	หน้า ๙
ฉากที่ ๓	สนามชนไก่	หน้า ๑๖
ฉากที่ ๔	ตำหนักนางสนธิ์	หน้า ๒๕
ฉากที่ ๕	ป่าไผ่ลืออาศรม	หน้า ๓๖
ฉากที่ ๖	เมืองศขบุรี	หน้า ๔๓
ฉากที่ ๗	ป่าสูง	หน้า ๕๔

รายนามผู้สร้างบทละคร

เรื่อง

ร ถ เ ส น

มนตรี ตราโมท	เป็นผู้แต่ง	ฉากที่ ๑
หม่อมแก้ว สนิทวงศ์เสนี	เป็นผู้แต่ง	ฉากที่ ๒
ประเวช กุมุท	เป็นผู้แต่ง	ฉากที่ ๓
พนิดา สิทธีวรรณ	เป็นผู้แต่ง	ฉากที่ ๔
เสรี หวังในธรรม	เป็นผู้แต่ง	ฉากที่ ๕
ประทีน พวงสำลี	เป็นผู้แต่ง	ฉากที่ ๖
พนิดา สิทธีวรรณ	เป็นผู้แต่ง	ฉากที่ ๗

สงวนลิขสิทธิ์

บทละคอน เรื่อง

ร ถ เสน

ฉากที่ ๑ กุฎารนคร

สมมติเป็นเวลากลางวัน

ตอน ๑ ดำหนักฝ้ายใน

— ท้าวรถสิทธิ์กับนางสนธิ์ ประทับบนพระแท่น —

— มีนางข้าหลวงถวายอยู่งาน และนางอัมพิกา (ค่อม) หมอบเฝ้าอยู่ใกล้พระแท่น —

— ป้าพาทย์ทำเพลงสร้อยไอ้ลาว —

เปิดม่าน

— หมู่นางรำกำลังถือดอกบัวจับ “ระบำดอกบัว” กันอยู่ —

ร้องเพลงสร้อยไอ้ลาว

เหล่าข้าคนารบ่า
พื่อนตายให้พิศได้ภา
ด้วยจิตจงรักภักดี
ขอมอบชีวิตและกาย
เพื่อทรงเกษมศราญ
ถวายฝ้ายพื่อนอบถ
อันปทุมยอดตมกา
งามตระการตาตมทัย
คล้ายจะยวน
บินระว่อน

ร้องรำกันด้วยเริงรำ
เป็นท่าเอยงยาครนาฏกราย
มีมจะเห็นอยแหงหน่าย
ไว้ได้เบื่องพระบาทยุทด
และชนบานพระกมด
ถ้วนวิจิตรพิศอำไพ
ทศนากี่ไถ
หอมจรุงฟุ้งจร
เย้าภมร
พอนตุ้กัน

— ร้องจบคำ นางระบำตัวเอกออก —

— แล้วว่าด้วยท่าทางผาดโผนกระปรี้กระเปร่าร่วมหมู่ระบำ —

— ท้าวรลีลิต์แสดงความสนใจ —

— ปี่พาทย์ทำเพลงสร้อยโวลาวชั้นเดียว —

— เจริญระหว่างจับระบำ —

สันธิ์ — เป็นยังไบบ้างเพคะ ระเบิดอกบัว

รลลิต์ — ก็ยังงั้นแหละ

สันธิ์ — หม่อมฉันปรับปรุงขึ้นเองเกี่ยวพะคะ

รลลิต์ — ยังงั้นหรือ มีน้ำอะ ถึงได้น้ำคูนัก แต่ละท่า ด่วนแต่แปดกแตงดังงามทั้งนั้น

สันธิ์ — ทอดพระเนตรซิเพคะ นี่ๆ ท่านหม่อมฉันประดิษฐ์ขึ้นใหม่

รลลิต์ — ยังงั้นหรือ? อ้อ, สวยมากนี่น้อง

สันธิ์ — นี่ก็อีกท่าหนึ่งเพคะ ที่หม่อมฉันคิดขึ้นใหม่เหมือนกัน

รลลิต์ — แหม, ท่านงามมาก งามอย่างไม่มียกติเตียน

— นางสาวธิดาเลาะต่าง ๆ ท้าวรลีลิต์ก็หลงใหลไปตามถ้อยคำเหล่านั้น —

— ถึงตอนท้ายเพลง —

— นางกำนัลผู้หนึ่งคลานออกมาลบล้อล้นชน คอยหาโอกาสเผื่ออยู่ไกล ๆ —

— พอจบระบำ นางกำนัลผู้หนึ่งคลานเข้าไปถวายบังคม —

— นางสาวธิดาสะกิดทูลว่ามีผู้มาเฝ้า —

ร้องเพลงป็นตลิ่งนอก

เมื่อนั้น

ทอดพระเนตรเห็นนางกำนัล

มีรูขอรุณร่อนเย็น

หรือว่ามีเหตุเภทภัย

จอมกษัตริย์รลลิต์ทรงรัก

ทรงธรรม์ศรัทธาความไป

ใครทุกข์ชุกเข็ญเป็นไฉน

จงได้เด้าแฉ่งแฉดมา

— เจริญ —

รณสัท — มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นหรือ หรือว่าใครได้รับความทุกข์ร้อนโดยไม่เป็นธรรม
อย่างไร ? จึงจูเจ้ารีบร้อนนัก

นางกำนัล — พระอาญาไม่พ้นเกล้าพะคะ เรื่องเดือดเนื้อร้อนใจอย่างใดหาได้มีแก่ผู้ใดไม่

สนธิ์ — อ้าว, แล้วเข้ามาทำไมล่ะ ? หัดอนม้หน้าท่เฝ้าอยู่ที่พระทวารข้างหน้ามิใช่ ?

นางกำนัล — เพคะ หม่อมฉันม้หน้าท่เฝ้าอยู่ที่พระทวารข้างหน้า แต่กรมวังได้มาแจ้งว่า
เวदानราชทูตต่างเมืองที่เคยมาขอเฝ้า และได้ตกลงนัดวันเวลาไว้ ได้มารอ
เฝ้าอยู่แล้ว ขอให้หม่อมฉันรีบมากราบทูลเชิญเสด็จพะคะ

รณสัท — เออ, จริงซี มัวดูระบำของน้องสนธิ์เดียเพดินจนดึ่มไป เวदानราชทูตอยู่
ที่ไหนล่ะ ?

นางกำนัล — กรมวังบอกว่า สมุหพระราชมณเฑียรนำไพร่เฝ้าอยู่ ณ ท้องพระโรงแล้วพะคะ

รณสัท — ยังหรือ ถ้ายังนฉนก็ต้งไปเดียนะดี, น้องสนธิ์ พ่จะต้งออกไปรับ
ราชทูตต่างเมืองเขาหน่อย

สนธิ์ — เชิญเสด็จเถอะพะคะ พอราชทูตเฝ้าเสร็จแล้ว ไปรดับเสด็จเข้ามาพะคะ
หม่อมฉันก็ต้ง

ร้องเพลงร่ายนอก

เมื่อ

องค์ท้าวรณสัทนาถา

เสด็จจากพระแท่นมาศยาตรา

ออกท้องพระโรงหน้าท้นท์

— ปี่พาทย์ทำเพลงเสมอ —

ปี่ดม่านน้ำเงิน

— ท้าวรณสัทลงมาเวท่ล่าง —

ตอน ๒ ท้องพระโรง เมืองกตารนคร
— ท้าวธฤทธึ์ประทับ ณ พระที่นั่งบนบก —
— เสนาข้าราชการเฝ้าพร้อมมูล —
เปิดม่านน้ำเงิน

ร้องเพลงขอมใหญ่

พรังพร้อมบรรดาเสนามาคย	เฝ้าพระบาทบงกชบทศรี
เบองซ้ายฝ่ายขุนเด่น	เบองขวามนตรีมาคยา

ร้องเพลงขอมใหญ่ชั้นเดียว

ด้มหพระราชมณฑัย	น้อมเศียรทูลท้าวเจ้าห้า
บดินมทศต่างเมืองมา	ขอถวายดำรงาญไย

— ปิพาทยรับ — ราชทูตและคณะออก —

ร้องเพลงเขมรเหลืออง

บดินน	ราชทูตผู้มีอชฌาตย์
บังคมบาทบงศ์พระทรงชัย	เข้าไปถวายสดำต้นแด่ภูธร

ร้องเพลงร่ายนอก

แต้วตั้งดำราให้อาตักษณ	จงอ่านไปให้ประจักษ์ตามอักษร
อาตักษณกราบทักษณมกร	คดีดำรัสทรวงออกอ่านพด้น

ขับเสภา

ในดำร่าว่าบดินทวิปนิเวศน์	แห่งสุทศันนครเขตขณทั
ขอถวายไมตรีอภิวันท์	แต่ทรงธรรม์รติทธีรราชา
เรานมไก่อไว้อง	แคล้วคล่องดำมารกจากถ้ำ
ตั้งมาแข่งขันพนันท้า	ค้เอาพาราเป็นเดิมพัน
แม่ไก่อญไยพ่ายแพ้	ต้องเสียเมืองให้แก่หม่อมฉน
หากไก่อเข้าแพ้แก่พนัน	จะถวายเขตขณทัแต่พระองค์

ร้องเพลงสาริกา (รวบ ๒ คำ)

เหมือน	จอมกษัตริย์ทราบความตามประสงค์
ดำริไปไม่ต้องคดองจำนง	ที่จะทรงรับขันพันท้า
อันไถ่ในกุตารนคร	ตามบ่อนหลายหาดมากนักหนา
ไม่เคยไต่ยินข้อดีอชรา	ว่าเก่งกล้าให้ประจักษ์เคยดีกราย
ไถ่เขาที่มาทำพันท	คงแข่งขันชนะมามากหลาย
ขันพันทเห็นแน่แต่ทางร้าย	แต่ไม่รับก็ระอวยชายพัตตรา
พระหอนกิดมานะชาติกษัตริย์	ถึงของขัดกตองสู้ได้กัญหา
ยอมไม่ได้เรื่องผู้ใดมาทลายทำ	พลางมีพระวาทาว่าไป

— เจริญ —

- รณสิทธิ์ — พี่แหม่ท่านราชทูต การที่เจ้านายของท่านทำพันทไต่กับเรานั้น เป็นที่พอใจ
เรามาก เราอยากจะทราบสักหน่อยว่า ถ้าเราับการทำให้เจ้านายของท่านแล้ว
เราจะต้องตอบราชดำรัสให้ท่านกลับไปถวายและเชิญเสด็จมาด้วยหรืออย่างไร
- ราชทูต — หามิได้พระเจ้าข้า เจ้านายของข้าพระพุทธเจ้าได้ทรงมอบหมายอำนาจสิทธิขาด
ให้ข้าพระพุทธเจ้ามาแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าสามารถกราบทูลใดๆ ในการแทน
พระองค์ได้ทุกประการพะย่ะค่ะ
- รณสิทธิ์ — ถ้าย่างนั้นกตัญญู เราขอรับคำท้าทายเจ้านายของท่าน ที่จะนำไถ่มาดันทันทัน
แต่ไถ่ของท่านละ นำมาด้วยแล้วหรือ
- ราชทูต — ข้าพระพุทธเจ้านำมาพร้อมแล้ว พะย่ะค่ะ จะโปรดให้ดันทันในบัดนี้ก็ได้พะย่ะค่ะ
- รณสิทธิ์ — ดีแล้ว เราขอผิดไปไม่เกิน ๓ วัน เพราะเรายังมิได้เลือกสัตว์ไถ่ที่จะนำมาดันทัน
กับท่าน และสถานที่ก็ยังมิได้เตรียมให้สมกับที่เป็น การดันทันไถ่แข่งขันพันท
เขาบ้านเมือง

- ราชทูต — ไม่เป็นไรมิได้พะย่ะค่ะ เป็นอันตกลง อีกราว ๓ วันข้าพระพุทธเจ้าจะนำไก่น
ของข้าพระพุทธเจ้าไปยังสนามที่จัดไว้ที่เดียวพะย่ะค่ะ
- รณสีท — ค่ะแล้ว เขาเป็นคดกลง

ร้องเพลงโยนดาบ

บัดนี้ ราชทูตอันประนมบังคมไหว้
ทูลดาพระองค์ทรงชัย ออกไปจากพระโรงรัฐ

— ปี่พาทย์รับ —

— ราชทูตคลานเข้าโรง —

ร้องเพลงสุคติ

เมื่อนั้น องค์ท้าวรณสีทเรืองศรี
ครันทูลทูลดาจรัส จักรมหารัษฎ์ครีไพบูลย์

— เจริญ —

- รณสีท — ท่านเสนาทั้งหลาย ท่านคงจะได้ฟังตำนานที่เขามาทำพินันท์ไก่อ ซึ่งอาดกษณ
ได้อ่านไปแล้ว ที่เราจับพินันท์กับเขา ก็มิใช่เราเป็นนักการพินันท์ หรือมิ
ไก่อซึ่งที่เก่งกาจอย่างไร แต่เพื่อรักษาเกียรติของบ้านเมืองเรา เมื่อเขามา
ทำถึงบ้าน ก็จำเป็นที่จะต้องรับคำทำของเขา

- เสนา — ถูกทีเดียวพะย่ะค่ะ เราต้องไม่ยอมให้ใครมาประมาทหมิ่นชาวสุทวารนครได้
ยิ่งไก่อ ก็ต้องสู้เขา ข้าพระพุทธเจ้าคิดว่ายังมีทางสู้พะย่ะค่ะ

- รณสีท — มีทางสู้ยิ่ง ท่านมีไก่ต่อสู้ที่จะสู้กับเขายิ่งหรือ

ร้องเพลงเขมรปากท่อนเดียว

บัดนี้ จึ่งท่านเสนาผู้ใหญ่
กราบกับมิ่งมุนทูลภูวไนย อินไก่อเชิงคดพินันท์
เห็นม้แดงของกมรรวดเด่น ชิงจืดเจเนจกคทแข่งชน
เคยเที่ยวคัมชยมากมายครัน รุจกกันเกอบทอทงพารา

ร้องเพลงร่ายนอก

เมื่อนั้น

รฤธิ์ทศเกษมสันต์หรรษา

ครว้ดั่งแก้วนเสนา

เจ้าว่าผู้ใดมิไค่ดี

(ทอด) จงเร่งไปตามนำค้วมา

— เจริจา —

- รฤธิ์ทศ — เมื่อคระกั ทานว่าไครมิไค่ดีที่ไหนดะ
- เสนา — ไก่อของเด็กหนุ่มคนหนึ่ง ชื่อว่ารฤเด็น พะยะคะ
- รฤธิ์ทศ — อ้อ ชื่อรฤเด็น แล้วไก่อของเขานะ เก่งกล้าพอที่จะชนสู้ไก่อที่เขามาทำพ่น ไค่กระนั้นหรือ?
- เสนา — ข้าพระพุทธเจ้าคิดด้วยเกล้า ๆ ว่าสู้ได้พะยะคะ
- รฤธิ์ทศ — ท่านเคยเห็นคัชนะที่ไหนดะบ้าง
- เสนา — แหม! เขอะแยพะยะคะ, คัชนะมานับครั้งไม่ถ้วนแล้ว ตามบ่อนต่าง ๆ ดูเหมือนจะรูกไก่อควนกันทางนมหะพะยะคะ
- รฤธิ์ทศ — ยังนหรือ, บะ! ยังนมนักวเคษนะซี, เร็วเถอะ รีบไปตามเจ้าเด็กหนุ่ม คนนั้นมาหาข้าเดยว

ร้องเพลงร่ายนอก (ต่อ)

จงเร่งไปตามนำค้วมา

หาข้ายังทองพระโรงนี้

เสนาอภิวาทน์บาทฐัถ์

ออกไปตามมีพระโองการ

— เสนาถวายบังคม คลานเข้าโรง —

- รฤธิ์ทศ — ว่าแต่ไก่อที่ทานว่านั้นะ เก่งจริง ๆ นะ
- เสนา — ข้าพระพุทธเจ้าเชื่อว่าเก่งจริง ๆ พะยะคะ ยังไง ๆ ไก่อของรฤเด็นต้องเอาชนะได้ พะยะคะ นั้นแน่กำลังมาแล้ว

— เสนานำรฤเสนออกเวทีล่าง —

ร้องเพลงต่อหม้อ

เมื่อนน	รถเดินยุรยาตราหาญ
มาถึงท้องพระโรงโอราร	พระกุมารเข้าเฝ้าท้าวไท
กราบถวายบังคมบรมนาถ	คอยฟังครีตประภาษปราศรัย
ภูธรทอดพระเนตรดังเกิดไป	เห็นชายรุ่นครุณวัยมาวันทา

ร้องเพลงสะสม

ด้วยเป็นสายโลหิตนริศรราช	ภูวนารถให้นึกเด่นหา
พลางมีพระราชวาจา	สนทนากลมไต่เรื่องไถ่ชน

— เจริญ —

- รถสีห์ — เจ้าหรือ ชื่อว่ารถเด่น ?
- รถเสน — พะยะคะ
- รถสีห์ — จริงหรือ ที่เขาดื้อกันว่าเจ้าม้ไถ่ชนด้นักหนา
- รถเสน — ขอเดชะพระอาชญาผู้มีพันเกล้าฯ อันไถ่ของข้าพระพุทธเจ้าก็มีอยู่ ทั้งเคยนำไป
ต่อสู้มาหลายยกหลายครา แต่ก็เคยได้ชัยชนะมาด้วยทุก ๆ ที่ จะเก่งจริงดัง
พระวาทหรือไม่ว่าไม่ทราบเกล้าฯ อะพะยะคะ
- รถสีห์ — อะ ๆ ๆ เจ้าหนุ่มน้อยคนนี้พูดจากมกายพอใช่ นี่แน่เจ้า บัดนี้มีทูตต่างแวียงชัย
มาท้าวทำ ให้เราหาไถ่ที่เก่งกล้าไปด้นั้น เขาบ้านเมืองเป็นเดิมพันในการ
ขันแข่ง จึงอยากจะได้ไถ่ตัวเข้มแข็งของเจ้าไปต่อสู้ ถ้าไถ่ของเจ้าชนะสามารถ
กู้บ้านเมืองได้ เราจะบำเหน็จรางวัลให้อย่างมากมาย ดังใดที่เจ้าประสงค์
จำนงหมายเราจะให้ทุกสิ่งสรรพ ยังไง เจ้าจะอดารับทำพินันกับเขาได้หรือไม่ ?

- รตเสน — ขอเดชะ เมื่อพระองค์มีพระประสงค์ให้ข้าพระพุทธเจ้าไปอยู่กับเขาในครั้ง
 ข้าพระพุทธเจ้าขอรับอาดาเจ้าผู้ตั้งของพระราชประสงค์ทุกประการ พะยะคะ
- รตสิทธิ์ — อะ ๆ ให้นั้นยังซี เอาละ ! เจ้าจงนำไก่ของเจ้าไปอยู่กับเขาที่ดงเวียง
 ซึ่งจะจัดขึ้นเป็นพิเศษที่หน้าเมือง
- รตเสน — ขอรับพระราชโองการได้เกล้า ๆ พะยะคะ

ร้องเพลงวิลันดาขึ้นเดียว

เมื่อนั้น	รตเสนได้ทราบอนุสนธิ
สุดแสนจะเกษมเปรมกมล	อภิวัตน์บาทยุคฤๅบดิ์
หลุดจากดับห้วงยังสถาน	ออกจากพระโรงธารมณิศรี

— รตเสนลงเวทีล่าง —

เปิดม่านหน้า

กระหึ่มจิตแนใจมิไถ่ ดั่งเข้าดั่งแข่งขันไม่พริ้งกั้ว

— ป้าพาทย์ทำเพลงเร็ว —

— รตเสนรำพอสสมควร แล้วเข้าโรงประตูซ้าย —

จบฉากที่ ๑

ฉากที่ ๒ ภายในอุโมงค์ใหญ่

สมมติเป็นกลางวัน เวลาใกล้เคียงกับฉากที่ ๑

— ป้าพาทย์ทำเพลงทาสระทม ค่อย ๆ แล้วเริ่มดังขึ้น —

เปิดม่าน

— ในอุโมงค์ไม่สู้สว่างนัก มีเตียงนอนไม้ มีที่ใส่น้ำกินและเครื่องใช้ไม่ค่อยดีนัก —

— มีลิบเอ็ดนางตาบอดกับนางเกาซึ่งยังมีนัยน์ตาอยู่ข้างหนึ่ง —

ร้องเพลงทาสระทม

แด่น้ามากยากยับเหตีกำดั่ง	มาคิดในอุโมงค์ขังมืดดัด
ทรมาดหยากครากครำครำ	ตามืดมัวเพราะอัยักษ์มันควักไป
ด้วนนางเภาแน่น้อยกนิษฐา	นัยนาอีกข้างยังแจ่มได้
ดิบตองนางคกยากลำบากใจ	ต้องทนทุกข์มาได้ดิบกว่าปี

ร้องเพลงถึงโลกชาตรี

จนผิดรูปชบสอมตรอมตรมจิต	เพียงชีวิตจะดับลงเป็นผู้
รลิตที่รักด้าไม่ปราน	ลูกก็มีข้างกระไรไม่เมตตา
นี่เวรกรรมทำไว้ในหนอ	มากอบกอบไว้กับตัวข้า
ต้องลำบากยากเข็ญเต็มอมา	นางชบพิกตร์ไคกาจาบตัย

— ป้าพาทย์ทำเพลงโอด —

— เจริจา —

นางเภา — เฮ้อ! กรรม กรรมเวรของเราจริงจัง
 พี่สาวใหญ่ — แม่เภาต้องรักของพี่ ขอน้ำให้พี่บริบทานดักหน้อยจะ

— นางเภาลุกเดินไปตักน้ำแล้วเอาผ้าห่มคลุมให้ —

— ส่วนพี่น้องๆ ช่วยกันทำงานกวาดพื้นและนั่งอยู่กับนางเภาสักสองคน —

พี่คนที่ ๕ — น้องเภาจำ บ่านพี่พรตเดินยังไม่กลับมา พี่เด่นที่จะเป็นห่วงพี่พรตเดินจริงๆ

พี่คนที่ ๑๐ — ถ้าไม่มีพ่อหลานชายของเราคนนั้นแล้ว เราก็จะไม่มีชีวิตอยู่ได้

พี่คนที่ ๘ — บุญคุณของเขามิแก่เรามากมายนะกะพี่

นางที่ ๑๑ — เจ้าพระคุณ ขอเทพดาอารักษ์จงช่วยปกป้องคุ้มครองพี่พรตเดิน ให้ปลอดภัย
 พิบัตทั้งปวงเกิด เจ้าพระคุณ

— ป้าพาทย์ทำเพลงกระบอกทอง รถเสนเข้ามาในอุโมงค์ —

ร้องเพลงกระบอกทอง

เมื่อนั้น
มาถึงองค์ใหญ่ฉับพลัน
แล้วทุดแสงแจ้งเหตุ
ให้หาถูกเข้าเฝ้าพระภูมิ
ว่าจะนำออกค้ำเป็นพินัน
ถูกขอถวายบังคมดา

รถเด่นพริ้งเพริศเจิดฉ้าน
เข้าไปเฝ้าภวันทชนัน
ว่าองค์ท้าวเจ้านิเวศน์เรืองศรี
ประดงค์ไก่อัดดีของดุกยา
แม้ชนะจะรางวัลให้หนักหนา
นำไก่ให้ราชาพินันต์

ร้องเพลงร้ายชาตรี

ฟังเอ๋ยฟังดูว่า
ด้อมด้อมดกอดถูกเข้าไค้ก็
อันเจ้าเวียงชัยนไหนใครเล่า
พระได้นางฉันท์เป็นชายา
ทูลให้ควักนัยน์ตาแม่ข้าเสีย
เจ้าไปจงได้ระวงกาย

องค์พระมารตามารศรี
เทว้แจ้งยุบदनหลังมา
คือบิดาของเจ้าอย่างกัชา
มันคิดริษยาแม่มากมาย
ไม่รักเมียเหมือนคนเขาทั้งหลาย
โฉมฉายอย่าสันทนกับบิดา

— เจริญ —

นางเภา — พ่อคุณของแม่ ที่แม่เล่าให้เจ้าฟังนี่เพราะแม่กลัว ถ้าเจ้าเข้าไปสันทนกับ
พระบิดามากนัก อีนางยักษ์มันจะคิดริษยา ทูลพระบิดาให้ตั้งโทษทัณฑ์แก่เจ้า
ต่าง ๆ

— พวกนางข้าทั้งหมดเข้ามานั่งใกล้รถเสนกับนางเภา —

บ้านที่ ๕-๖ — จริง ๆ นะหลาน อีนางฉันท์คนนั้นนะ มันเป็นยักษ์ใจร้าย ร้ายเหลือเกิน เมื่อแม่
กับยายยังเด็กอยู่เคยเห็นมันกินคน มันทรมาณคน

— บ้าทั้งหมดยกเว้นพร้อมกัน เข้ากับตะโพก —

“ น้ากั้วจริง ขนลุกก็ขนพอง ” (๓ ทน)

บ้าคนที่ ๗-๘ — เราชวนกันหนีมาได้ ก็เป็นบุญของเราหนักหนา

บ้าคนที่ ๙-๑๐ — แต่ภายหลังมันตามมาพบเราเข้าที มันแปลงตัวเดียวช่วยด้วย เข้าต่อพระ
บิดาของหลาน พระก็ชมชานหลงรักมัน มันยุยงให้ควักมันดาแม่กับบ้า
ถ้ามันคงจะเอาไปกินเดี่ยวหมดแล้ว แม่กับบ้าจึงลำบากอยู่อย่างนี้

— พุดแล้วก็ร้องไห้พร้อมกัน —

นางเภา — พ่อคุณถูกรักของแม่ เจ้าจงระวังตัวให้ดีนะลูกนะ พระบิดาของเจ้านะ ท่าน
ไม่เหมือนกับคนเขาทั้งหลาย ลูกเมียของท่าน ถ้าท่านไม่ชอบท่านก็เอาชังคุก
อย่างนี้แหละ

รถเสน — แต่คราวนี้เป็นกรำจำเป็น เพราะว่าชาวต่างบ้านต่างเมืองเขามาทำพินชนไก่
ถ้าใครแพ้ก็ต้องเสียเมืองให้แก่มัน เพราะฉะนั้นลูกชอกกราบดาพระมารดา
นำไก่ของเราไปช่วยกับบ้านนี้เมืองไฉ่ตักคราเถอะนะขอรับ

ร้องเพลงขวัญอ่อน

เมื่อน	องค์กุมารรถเสนนา
ได้ฟังถ้อยคำพระมารดา	แสนสงสารกั้วยังนัก
ก็เกิดกราบบาทชน	ลูกนพงแจรงประจักษ์
ซึ่งเกิดเหตุทงนเพราะอภัย	พระบิดาหลงรักมันมากมาย
เป็นกรรมทำไว้แต่ปางก่อน	จึงตามรอนชุกเชิญไม่ขาดสาย
แม้หมดเวรหมดทุกขังสู่สบาย	พระมารดาจงคลายวายไศกา

— เจรจา —

รถเสน — พระมารดาขอรับ อย่าทรงพระกันแสงนักเลย เดี่ยวจะไม่ทรงสบายไป ทูตหัว
ของลูก โปรดนึกเสียว่าเป็นเวรกรรมของเราได้ทำไว้ อีนางยักษ์มันจึงทำกับเรา
ได้ถึงเพียงนี้ ลูกคิดว่าคงจะหมดเวรสิ้นทุกขังสู่สบายในไม่ช้า

ร้องเพลงร่ายนอก

ทอดพวงกราบตาชนนี้

ออกมายังที่ปากคุหา

(ทอดครั้ง) เรียกเพื่อนร่วมใจมิได้ช้า

— รถเสนกลับออกจากอุโมงค์ —

บีตมัน

— รถเสนออกเวทีล่าง —

— เจรจา —

- รถเสน — เฝือก.....เฝือก.....เฝือก
 เฝือก — (ข้างใน) ครว็บ
 รถเสน — ออกมานี่ซี
 เฝือก — (เดินบิดขี้เกียจออกมา) ครว็บ อ้อ ว่าไงพี่รถ แหม กำลังสบายเชียว (ท้าว)
 รถเสน — แกมัวทำอะไรอยู่ล่ะ เรียกคังต้องตามมา
 เฝือก — (ท้าว) นอนครว็บ
 รถเสน — ข้าวดูแล้วกัน แล้วคองนกกางคินแกไม่ได้นอนหรือ
 เฝือก — ไม่ได้นอนเลยครว็บ
 รถเสน — มัวไปทำอะไรอยู่ล่ะ เดินการพนันซี
 เฝือก — เป็ดตายครว็บ ตาบานให้ ๗๐ กว่าครั้งก็ได้
 รถเสน — แล้วทำไมแกไม่นอน
 เฝือก — ก็ผมจะนอนยังงี้ล่ะครว็บ
 รถเสน — ทำไมล่ะ
 เฝือก — ก็พอยอดขุนพลเดียดิว ของพี่รถนะซี
 รถเสน — ใครกัน พอยอดขุนพลเดียดิว
 เฝือก — ข้าว ก็พ่อโต้ง ยอดเด่นหาของพี่รถนะแหะ

- รถเสน — นั่นนะรี พ่อยอดขุนพลเดียดูของแก
- เฟือก — นั่นละครับ เดียวนี้เรียกเขาว่าพ่อโต้งไม่ได้เสียแล้ว เผลอไปเรียกเขาที่ไร
เป็นโดนเขาดีเขาหุตาแทบแตกทุกที ผมก็เลยต้องแต่งตั้งให้เขาเป็นยอดขุนพล
เดียดู
- รถเสน — อ้อๆ แล้วเมื่อคืนเกิดอะไรขึ้นล่ะ ถึงได้อดหลับอดนอนกัน
- เฟือก — เดียวนี้เขาซักจะบ้าๆ เบื่อๆ ใหญ่เสียแล้วละครับ
- รถเสน — ใคร
- เฟือก — เจ้าโต้งนะซักรับ เอ๊ย พ่อยอดขุนพล นั่นแน่ เผลออีกแล้วละ ได้ยิน
หรือเปล่าก็ไม่รู้
- รถเสน — ทำไม! เป็นยังไง?
- เฟือก — เมื่อก่อนนะซักรับ ไม่รู้ว่าเขาเกิดคักอะไรขึ้นมา ฆ่าลูกขึ้นโกงคอขึ้นตั้งแต่ทุ้มกว่า
จนกระทั่งบ้านนังไม่ค่อยจะยอมหยุดขึ้นเลยล่ะ
- รถเสน — ก็ช่างประไรเถ่า เรื่องขึ้นจะไปห้ามเขาไม่ได้หรอก เป็นวิสัยของเขา เขานักจะ
ขึ้นเมื่อไรนั่นมันเป็นเรื่องของเขา
- เฟือก — มันไม่ยังงั้นนะซั ละครับ เล่นมารุกดำดีทรรของผมให้เคียดรอนันครับ
- รถเสน — ทำไม รุกดำยังงี้
- เฟือก — อ้าวกันนั้นที่ของเขาใครจะไปว่า จะขึ้นดักตามวันดีคืนผมก็ไม่ว่า นี่เล่นมายัน
ขึ้นบนหลังคามึงผม
- รถเสน — ก็เราทำไมไม่ได้เข้าล่ะ
- เฟือก — มันไม่ทันได้ซักรับ
- รถเสน — เป็นยังไง
- เฟือก — มึงมันขาดเสียก่อนนะซั หดงคายังงี้ โห่วเป็นรูปตัวพ่อโต้งเชียว

- รถเสน — มุ่งเรามั่นเก่าพาดจะขาดอยู่แถวกระมัง
- เฟือก — อะไครับ มุ่งของผมคงแต่ไซ้มาเพ็งซักครั้งเดียว
- รถเสน — ไซ้มาก็ปี
- เฟือก — เพ่งย่างเข้า ๗ ปี บินเหละครับ
- รถเสน — บัทธิ นันนะวีใหม่
- เฟือก — ก็กำลังถางเก่าถางใหม่เหละครับ
- รถเสน — เอาละ ขยำมัวพุดมากเดย ฉันทพอจะรู้ละว่าที่เจ้าไต่กิ่งคณิศปรกตินั้นนะ เป็นการบอกถางดี
- เฟือก — ดยั้งไครับ มุ่งผมขาดนะรีด
- รถเสน — ไม่ใช่ คือเวลานี้ ส้มเด็จพระเจ้าอยู่หัว มรับสั่งขอเจ้าไต่ ไปตีพนัน
- เฟือก — พนันกับไครครับ
- รถเสน — พนันคักกับไกล่ชนต่างเมืองนะซี
- เฟือก — พนันเอาอะไรกันครับ ทราบไหม ?
- รถเสน — เอาเมื่อนั้นเนะ
- เฟือก — โอโฮ เอาเมืองเขี้ยวหรือครับ เอ แต่จะไหวหรือ
- รถเสน — ไหวซีนะ เจ้าไต่ของเราไซ้เด่นเดี่ยวเมื่อไหร่ละ
- เฟือก — แล้วพรดว้ายยังไถ่ครับ
- รถเสน — ฉันทกลงใจจะถวาย ว่าแต่วนนให้น้ำให้ทำเรียบร้อยแล้วรี
- เฟือก — เจ้าหมักกำลังให้ครับ (เสียงหมักร้องโอย และบ่นข้างใน)
- รถเสน — อ้าวอะไรละนั่น
- เฟือก — น้ากตัวเจ้าไต่ จะเล่นงานเจ้าหมักเข้าให้แล้วละ
- รถเสน — ไหนไปเอาออกมาดูซิ (เฟือกเข้าไปอุ้มไก่ออกมา หมักเดินกุมม้อตามมา)

- รถเสน — ว่าไงหมึก เป็นอะไรไปเดี๋ยวง้อวอยวาย
- หมึก — เจ้าโศกครับ เอ๊ย พ่อยอดขุนพดครับ ตอนผมให้น้ำกันอนึ่งดัดะ พอผมเด็ก
 ให้น้ำเท่านั้นแหละ โดดัดเอามือ เคี้ยวฉักเกเรใหญ่ครับ เมื่อคืนผมกำลังหลับ
 ตันมาคุ้ยอยู่บนหน้าอก ดูชักรับแต่ไปหมด
- รถเสน — เอาละ นี่ก็ถ่ายมากแล้ว ไป เราไปเข้าเฝ้าถวายเจ้าโศกด้วยกัน
- เผือก — ถ้าชนะอย่าลืมขอพระราชทานมุ้งให้ผมใหม่ล่ะครับ
- รถเสน — เออล่ะ ไปกันเถอะ

ร้องเพลงร่ายนอก (ต่อ)

เรียกเพื่อนร่วมใจมิได้ช้า ชุ่มไกรรับมามีทันนาน

— ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด —

— รถเสนเข้าโรง —

จบฉากที่ ๒

ฉากที่ ๓ สนามชนไก่

สมมติเป็นกลางวัน เวลาห่างจากฉากที่ ๒ เล็กน้อย
 เปิดม่าน

— สนามชนไก่หน้าเมืองกุฏารนคร —

— มีพลับพลาที่ประทับอยู่ทางด้านหนึ่ง หน้าพลับพลามีสั่งเวียนชนไก่ —

— มีเครื่องมือประกอบการชนไก่อย่างพร้อมเพรียง —

— เสนาอำมาตย์และกรรมการชนไก่กำลังดูแลความเรียบร้อยของสถานที่ —

ร้องเพลงเขมรไล่ควาย

บัดนั้น	ท่านอำมาตย์ผู้รับพระบรรหาร
ครั้นถึงวันชนไก่ให้จัดการ	ปลุกเสกสถานที่ประทับพลับพลาทอง
ตั้งวงเวียนเนี่ยนแนบแบบฉบับ	ตามคำหรับักคึกคึกว่าถูกต้อง
ทั้งเครื่องใช้เบ็ดเตล็ดเตรียมปอง	ตั้งของครบครันทันเวลา

— เจริญ —

อำมาตย์ — เออ ๆ เรียบร้อยทันการดีมาก นักรมการไถ่ยังไม่มาอีกนั้น

กรรมาการ — มาแล้วครับท่าน นักรมการไถ่

อำมาตย์ — เอ.....นี่นักรมการ รู้ไหมว่าการชนไก่พนันครั้งนี้สำคัญมาก เดิมพันสูงเหลือเกิน

กรรมาการ — นั่นสิครับ ไม่เป็นปัญหาอะไรครับ ในหลวงทรงเล่นเองยังคงหายคำตั้ง

อำมาตย์ — แล้วกัน อะไรหายคำตั้ง นี่เขาพนันเอาเงินทองกันเมื่อไรล่ะ เขาพนันเอาบ้านเมืองกันเสียวนา ถ้าแพ้เขาจะบ้านเมืองถูกริบหมดเลย

กรรมาการ — อ้อ นี่เขายังงั้นเสียวนะครับ โอโฮ

อำมาตย์ — ยิ่งนี่ยิ่ง ตามข่าวที่เล่าต่อกัน เขาว่าไก่ฝ่ายโน้นเก่งเสียด้วยซ้ำ ค่ะชนะมาหลายเมืองแล้ว ของเราจะเป็นไบบ้างก็ไม่รู้ พลาดท่าพลาดทางแพ้เขาจะก็ บ้านเมืองเราต้องถูกริบเป็นข้าเขาแน่

กรรมาการ — เอ๊ะ! ถ้างั้นมันก็ต้องโกงกันละ ไม่เป็นไร ผมมีวิธีทำ โดยไม่ต้องแพ้เราเด็ด

อำมาตย์ — อ้า! จริง ๆ รึ

กรรมาการ — จริงสิครับ แล้วกัน คนอย่างผม เล่นไก่มานานแล้วครับ ต้องรู้เคล็ดลับ

อำมาตย์ — บ๊ะ มันก็ดั่งนี้สิ, เออ ไหนทำอย่างไรบอกหน่อยไม่ได้เรอะ

กรรมาการ — โอ! ไม่ยากเย็นอะไรเลย พริกขี้หนูเม็ดเดียวเท่านั้น ทาหน้าแข้งเข้าให้ พอตีก็ต้องตามผลัดจะเท่านั้น ไก่ฝ่ายโน้นกลัวตาไม้ขันทนกวานเลย

- อำมาตย์ — อ้อ คุณนี้ช่างง่ายดีเหมือนกันนะ อ้อ เอาพริกทาแข็งไว้ พอดักกันพริกก็ไป
ถูกหน้าไก่ตัวโน้น มันร้อนพริกก็ล้มตาไม่ได้ เอ เช้าที่เหมือนกัน
- กรรมกร — ไร่ เรื่องพริกนี้ พูดแล้วจะว่าคุย นี่เป็นวิธีง่าย ๆ นะครับ รับรองว่ายังไม่
ใครรู้เลย ที่ผมบอกให้นะก็เพราะเห็นเป็นเรื่องช่วยให้ชาวบ้านเมืองเราหรรษะ
- อำมาตย์ — เอาละ ๆ ดีแล้ว บ้านเมืองเราเราก็ต้องรัก เออ ว่าแต่จะทำยังไงล่ะ ที่จะเอาพริก
ขี้นทุทาแข็งไถ่นะ
- กรรมกร — มันจะยากเย็นอะไร เคี้ยวก็แอมเอาพริกมอมกับคนให้เข้าใจ พอให้เข้าใจแรก
ก็ให้ทาเลย ง่ายนิดเดียว ผมไม่เคยบอกใครนา วิธีนี้ง่าย แต่ไม่มีใครรู้

— ปู่พาทยทำเพลงเทพทอง —

— พวกชาวเมืองออกเวที่ล้งทาง ๒ ประตุ —

ร้องเพลงเทพทอง

บัดนี้	ประชาชนหญิงชายถ้วนหน้า
พอรู้ข่าวโจษจรรพากันมา	ดูก็พาชนไก่พนันเมือง
ทั้งหนุ่มสาวเฒ่าแก่อีกแม่หม้าย	ออกมากมายโคดคดามาแน่นเนื่อง
พวกหัวจรวยต่อรองกันเองเนื่อง	พูดแต่เรื่องต่อรองกองเดิมพัน

— เจริญจิตตลก —

— มีการแสดงถึงกตีกาชนไก่ตามสมควร —

— ปู่พาทยทำเพลงแปดบท —

— ท้าวรณสีห์ และ นางสนธิ์ออก —

— นางอัมพิกากับพวกนางกำนัลตามเสด็จออกเวที่บนด้านขวา —

— รถเสนกับเพื่อนอีกสองคนอุ้มไก่ออกมา —

ร้องเพลงแปดบท

เมื่อนั้น	ท่านท้าวรณดีทรังสรรค์
ได้เวदानัดหมายไม่ช้าพด้น	จรจรัดเด็คจมาหน้าเวียงชัย
พรั่งพร้อมมเหสีก้านนาง	สรรพพงศ์ถ้ายองผ่องใส
พระศรีรัตนวงษ์ศรีวิไล	เข้าในที่ประทับพลับพลา

— รถเสนหนึ่งลงข้างพลับพลาด้วนขวา —

— พวกทูตต่างเมืองอุ้มไก่ออกเวที่บนด้านซ้ายถวายบังคมแล้วนั่งอยู่ทางหนึ่ง —

ร้องเพลงร่ายนอก

จึงเอนอรรัตนศรีดังทงต้องช้าง	จึงเริ่มวางไก่อเทียบเบรียบเกิดหนา
ของใครคิดกันให้ทันตา	อย่ารอรารับเร่งดำเนินการ

ร้องเพลงฝรั่งควง

เมื่อนั้น	รถเสนคักดากดำหาญ
น้อมเคียรประณตบทมาดัย	ขึ้นบานดัมหมายในอารมณ์
พระจึงเลี้ยงสัตย์อธิษฐาน	ด้วยบุญญาธิการเคยสร้างดัม
จงคดให้ไก่อชำนานิยม	ได้ชนชมโชคชัยในครานี้

ร้องเพลงร่ายนอก

แล้วอุ้มไก่อัดคักแกดักดำ	วางตรงตรงหน้าพลับพลาศรี
เชิญทูตผู้ทำพณคดี	นำไก่อัดมาดเบรียบคู่กัน
บัดนั้น	ราชทูตปรีดเปรมเกษมสันต์
จึงอุ้มไก่อมาพดางวางดงพด้น	แล้วเยยหยันแตรวังว่าดูท่าที่
จะตกตงปดงใจอย่างไรได้	จะสู้เราหรือว่าจะถ่าหนี

รถเด่นคอบไปไร่ขอคต^๕
 เคยผจญชนมาทวธา^๕
 ไร่จะว่าแต่แตรังแกตักถั่วเทจ^๕
 ว่าพดางวางไถในตังเวียน^๕
 ต่างแกตักถั่วท่าด^๕เหมือนม^๕ครุ

ไถเรา^๕ถึงตักก็เหตักเพชร^๕
 ไม่เคยม^๕ครันคร้ามหรือขามเข็ด^๕
 ถึงที่เตตอันตังจคงอยดู^๕
 ไถหันเหียนปักบ้อเข้าค่อ^๕ดู^๕
 พวกคนดูอของคณ^๕งไป

— ป^๕พาทย^๕ทำเพลงแทงวิสัย —

ร้องเพลงชาตรตลุง

เมื่อน^๕นั้น^๕
 เห็นไถเป็นค่อ^๕ก็พอใจ^๕
 คบเพดาพา^๕ที่^๕ค^๕ช^๕พอ^๕
 เห็นไถโคตขยับด้วยช่วยดำ^๕พอง

นวดนาง^๕ดิน^๕รี^๕ศรี^๕ได้^๕
 นางทรา^๕ม^๕ว^๕ัย^๕ดู^๕ชะ^๕เง^๕แถม^๕มอง^๕
 ยอ^๕ม^๕ว^๕ร^๕อ^๕ให้^๕ม^๕ถึง^๕อัน^๕ต^๕อง^๕
 พอ^๕คน^๕จ^๕อง^๕เข้า^๕ห^๕น^๕ก^๕ก^๕ช^๕ก^๕อ^๕าย^๕

— เจ^๕ร^๕จ^๕า —

กรรมกร — อันชนจ^๕ม^๕แ^๕ว^๕ค^๕ร^๕บ^๕ ใ^๕ห^๕น^๕า^๕ไ^๕ด^๕

— ค^๕น^๕ใ^๕ห^๕น^๕า^๕จ^๕บ^๕ไ^๕ก^๕ไ^๕ไป^๕ใ^๕ห^๕น^๕า^๕ —

ร้องเพลงร่ายนอก

บ^๕ค^๕น^๕น^๕
 หม่อมแม่อย่า^๕ห^๕น^๕ให้^๕ว^๕น^๕ว^๕าย^๕
 อันไ^๕ก^๕น^๕ท^๕เก^๕ง^๕ก^๕จ^๕ริง^๕อยู่^๕
 ด้วยว่า^๕ร^๕ถ^๕เ^๕น^๕ผู้^๕ร^๕ย^๕ชา^๕ญ^๕
 นางเภาเป็นแม่^๕ก^๕ุม^๕าร^๕น^๕

นางค่อม^๕ทุ^๕ถ^๕กระ^๕ซิบ^๕นาง^๕โ^๕ม^๕ฉ^๕าย^๕
 ข้า^๕เ^๕ด^๕ย^๕ค^๕าย^๕จะ^๕เ^๕น^๕เ^๕ย^๕เป^๕ล่า^๕ไม่^๕เข้า^๕การ^๕
 แต่เป็น^๕ไ^๕ก^๕เ^๕ด^๕ค^๕ร^๕ค^๕ู่^๕ประ^๕หาร^๕
 เป็น^๕ดู^๕ก^๕หล^๕า^๕น^๕ของ^๕นาง^๕ดิ^๕บ^๕ต^๕อง^๕ค^๕น^๕
 ขอ^๕เท^๕ว^๕ท^๕ร^๕ง^๕ท^๕ร^๕า^๕บ^๕อ^๕น^๕ด^๕น^๕ร^๕

(ทอด)

— เจริญ —

สนธิ

— (กระซิบ) ไหนๆ ค่อมเอ๋ย เองว่าอะไร ข้าพเจ้าไม่ค่อยถนัด พูดยังมันดั่งๆ
ฟังให้มันชัดหูหน่อยเถอะวะ

ร้องเพลงร่ายนอก (ต่อ)

นางเกาเป็นแม่กุมาร ^๕	ขอเทวี่ทรงทราบอนุ ^๕ ฉัน
ค่อนานไปทรงชัยทราบยุบ ^๕	เห็นไม่พ้นโปรดปราน ^๕ คัพระทัย
นางฉัน ^๕ เฝ้าคิตรีษยา	มองหน้ารถเดินยังหมั่น ^๕ ได้
เมินมองครองครึก ^๕ นึกในใจ	มิใช่ไก่อจะเป็น ^๕ ค่อไม่ขอแด

— เจริญ —

กรรมกร

— (ตักะลอ) อันให้น้ำจมน^๕แล้วครับ เกรียมตัว จะวางอันชน^๕เดียน^๕แล้ว (เอาไก่
เข้าสังเวียน)

ร้องเพลงชาติกรับ

พอด ^๕ ไก่อพระกุมาร ^๕ ทะยาน ^๕ คั	ขยิก ^๕ ขยว ^๕ ชา ^๕ ชัย ^๕ เป็น ^๕ หตาย ^๕ แผด
ไก่อ ^๕ ต่าง ^๕ แดน ^๕ แดน ^๕ ถา ^๕ ท่า ^๕ ท้อ ^๕ แท	ดง ^๕ ดัม ^๕ แผ ^๕ ชัก ^๕ คน ^๕ แท ^๕ บ ^๕ ด้น ^๕ ป ^๕ รา ^๕ ณ
พว ^๕ ก ^๕ ชา ^๕ ว ^๕ เม ^๕ ือง ^๕ ส ^๕ รว ^๕ ด ^๕ เ ^๕ เฮ ^๕ ด ^๕ น ^๕	พ ^๕ ระ ^๕ ท ^๕ ร ^๕ ง ^๕ ท ^๕ ร ^๕ ม ^๕ ค ^๕ บ ^๕ ห ^๕ ัด ^๕ ถ ^๕ อยู่ ^๕ ณ ^๕ า ^๕ ณ
เด ^๕ ค ^๕ เ ^๕ จ ^๕ เ ^๕ า ^๕ ด ^๕ ว ^๕ ม ^๕ ด ^๕ อ ^๕ ก ^๕ อ ^๕ ด ^๕ ก ^๕ ุม ^๕ าร	พ ^๕ ระ ^๕ ภ ^๕ า ^๕ ว ^๕ ด ^๕ ร ^๕ บ ^๕ ช ^๕ ว ^๕ ญ ^๕ จ ^๕ ำ ^๕ น ^๕ ร ^๕ ร ^๕ จ ^๕

ร้องเพลงร่ายนอก

บุญ ^๕ คุณ ^๕ พ ^๕ อ ^๕ มา ^๕ ก ^๕ มา ^๕ ย ^๕ ใน ^๕ ค ^๕ ร ^๕ ง ^๕ น ^๕	ก ^๕ ุ ^๕ บ ^๕ ร ^๕ ร ^๕ อด ^๕ เช ^๕ ญ ^๕ พ ^๕ น ^๕ เป็น ^๕ ชา ^๕
เห ^๕ ม ^๕ ือ ^๕ น ^๕ ค ^๕ า ^๕ ย ^๕ เด ^๕ ว ^๕ ก ^๕ ด ^๕ บ ^๕ พ ^๕ น ^๕ ไ ^๕ ด ^๕ ค ^๕ น ^๕ มา	ด ^๕ ัง ^๕ เท ^๕ ว ^๕ า ^๕ ช ^๕ ว ^๕ ย ^๕ ช ^๕ ี ^๕ ว ^๕ ิ ^๕ ด ^๕ ไม่ ^๕ ป ^๕ ด ^๕ ิ ^๕ ค ^๕ ป ^๕ ด ^๕ ง
จ ^๕ ะ ^๕ ท ^๕ ด ^๕ เท ^๕ น ^๕ ค ^๕ ุ ^๕ ณ ^๕ พ ^๕ อ ^๕ ไ ^๕ ห ^๕ พ ^๕ อ ^๕ ใจ	ช ^๕ อ ^๕ บ ^๕ ด ^๕ ัง ^๕ ไ ^๕ ค ^๕ จะ ^๕ ให้ ^๕ ค ^๕ า ^๕ ม ^๕ ป ^๕ ระ ^๕ ด ^๕ ัง ^๕ ค ^๕
ป ^๕ ด ^๕ ม ^๕ อ ^๕ าร ^๕ ม ^๕ ณ ^๕ ด ^๕ ม ^๕ ห ^๕ ว ^๕ ง ^๕ ด ^๕ ัง ^๕ จ ^๕ ำ ^๕ น ^๕	พ ^๕ ระ ^๕ จ ^๕ อม ^๕ พ ^๕ ง ^๕ ค ^๕ ณ ^๕ พ ^๕ ัก ^๕ ด ^๕ ร ^๕ มา ^๕ พา ^๕ ท ^๕
ค ^๕ ุ ^๕ ก ^๕ อ ^๕ น ^๕ ท ^๕ ุ ^๕ ด ^๕ ท ^๕ ำ ^๕ ว ^๕ ด ^๕ ุ ^๕ ค ^๕ ัน ^๕ เจ ^๕ ำ ^๕ ด ^๕ ถ ^๕ า ^๕ น	ไ ^๕ ก ^๕ เ ^๕ ของ ^๕ ท ^๕ ำ ^๕ น ^๕ แพ ^๕ ้ ^๕ ช ^๕ ำ ^๕ จ ^๕ น ^๕ ด ^๕ ำ ^๕ ห ^๕ ัน
ค ^๕ า ^๕ ม ^๕ ด ^๕ ั ^๕ ญ ^๕ า ^๕ ว ^๕ ำ ^๕ ไ ^๕ ว ^๕ ไ ^๕ ย ^๕ ำ ^๕ ง ^๕ ำ ^๕ ร ^๕ ม ^๕ ี่	จ ^๕ ง ^๕ แ ^๕ ด ^๕ ด ^๕ ง ^๕ แ ^๕ จ ^๕ ัง ^๕ ค ^๕ ค ^๕ มา ^๕ โดย ^๕ ไ ^๕ ว

บัดนั้น
 นบพวทองค์พระทรงชัย
 อินไถนคแพแก่พระองค์
 ชอกดับไปทลท้าวเจ้าพารา
 ยอมเป็นข้าดีมาอาณาเขต
 ทูลเดรัจฉานอมประณตบทมลาย

ราชทูตผู้มีอษณาดัย
 ภูวไนยโปรดทรงพระเมตตา
 จะดำรงสัตย์ไว้ไม่มุสา
 ให้ตั้งมาซึ่งราชบรรณาการ
 แห่งนิเวศน์กฤตารัมหาสถาน
 ดนลานกลับหลังยังนคร

— พวกทูตพากันออกไป ชาวเมืองต่างทยอยกลับ —

ร้องเพลงขนพลับพลา

เมื่อนั้น
 ขนประทับแท่นสุวรรณอนันวร

องค์ท้าวรดีทริศร
 พระภรรยามีพระวาจา

— พด —

น้เนาะพ่อหนุ่มน้อยหน้าคมสัน
 เชื้ออำนวยช่วยชูกพารา
 เราชอบใจเจ้านักจกทดแทน
 อักเงินทองเลื้อยวราครามี

เป็นเผ่าพันธุ์ผู้ใดที่ไชนหนา
 รอดเชษฐไม่เป็นข้าพวกไพร่
 ทงแถวแหวนแพรพรรณอันดัดดี
 ให้สมที่ทำการคุณอดหนุนเรา

ร้องเพลงอนงค์สุชาดาตัด

เมื่อนั้น
 ทูลเถลงแจ้งความตามดำเนินา
 แม่มพิศวาสืบเชื้อคน
 คาบอดมีดมนชทนเวทนา

รถเด่นประนมกัมเกด้า
 แม่นางภานงคราญเป็นมารดา
 ต้องติดคุกทุกขทนทงแม่บ้า
 จะหันหน้าพึ่งใครก็ไม่มี

ร้องเพลงร่ายนอก

พอเคิบโตแม่ข้าได้อาศัย
 ซึ่งจะทรงเมตตาโปรดปราน

ถูกตีไถ่เลี้ยงทองสดหมองศรี
 ให้เงินทองของดีพระราชทาน

(ทอด) ข้า^{๒๕}ไม่ปองต้องประสงค์
 หากจะทรงเออ^{๒๕}เพื่อโปรดเจ้าจน
 ดิบดีของห่อพ้อแดงบ้างกับแม่
 เจคน^{๒๕}จำนงใครหาแต่อาหาร
 ขอประทานข้าวห่อพ้อใจครัน
 เพียงได้แก้หิวหายไม่อ้า^{๒๕}ดัญ

— เจริญ —

รกสี^{๒๕} — อะไรกันเจ้ารณ^{๒๕}เด็น นี่เจ้าเป็นลูกนางเภา ที่ข้า^{๒๕}ตั้งให้เขาไปซัง^{๒๕}คุกริ
 รกเสน — พะยะคะ พระมารดาหม่อมฉันนั้นคือคุณแม่นางเภาผู้อาภัพ^{๒๕} ทงแม่และป้าถูกจับ
 คืดคุกขัง ตากบอดต้องอดหยากเซซัง^{๒๕}อยู่ซมซาน หม่อมฉันต้องหาอาหาร
 มาเลี้ยงแม่กับป้า เพราะได้ไ้^{๒๕}เกิดตึง^{๒๕}กลาม^{๒๕}ชย^{๒๕}ชนะอยู่เดิมอ^{๒๕}
 รกสี^{๒๕} — (บ้อง) เอ ถ้าเช่นนั้นเจ้ารณ^{๒๕}เด็นคน^{๒๕}นี้ ก็ต้องเป็นโอรส^{๒๕}เรา เออ คุชาง^{๒๕}พรัง^{๒๕}เพรา
 งดงาม เหมือนตัวเราเมื่อยามยังหนุ่มแน่น คุณลักษณะหน้าตา^{๒๕}ก็ท^{๒๕}จะม้าย^{๒๕}แมน
 เราไม่มีผิด
 สันธิ — บ่นอะไรเพคะเสียงพิมพ์^{๒๕}ฟ้า ชัก^{๒๕}ไซ^{๒๕}กัน^{๒๕}ดิน^{๒๕}เงอน^{๒๕}ต้น^{๒๕}งำ^{๒๕}แดว^{๒๕}หรือยัง คุ^{๒๕}ริบ^{๒๕}ด้อย^{๒๕}ให้
 หม่อมฉันต้องนั่งเป็นโบ^{๒๕}เป็น^{๒๕}เบือ^{๒๕} มันท^{๒๕}า^{๒๕}เบือ^{๒๕}เหล็ด^{๒๕}เกิน^{๒๕}เขี้ยว^{๒๕} วิ^{๒๕}เิง^{๒๕}ระ^{๒๕}ค้อม^{๒๕}เอี้ย
 อัมพิกา — นัน^{๒๕}ซี^{๒๕}เพคะ หม่อมฉันก็เบือ^{๒๕}เบือ^{๒๕}จน^{๒๕}เหล็ด^{๒๕}อะ^{๒๕}จน^{๒๕} ยังมานั่งปะปนกับคนจำพวกเดว^{๒๕}ๆ
 คม^{๒๕}น^{๒๕}ยัง^{๒๕}ปอด^{๒๕}คั^{๒๕}ระ^{๒๕}ปอด^{๒๕}ระ^{๒๕}เอด^{๒๕}ปอด^{๒๕}ดัง^{๒๕}ไถ่^{๒๕} อะ^{๒๕}จน^{๒๕}ไม่^{๒๕}ไหว^{๒๕}เดว^{๒๕}เพคะ
 รกสี^{๒๕} — เดียว^{๒๕}นะ^{๒๕}น้อง^{๒๕}สันธิ^{๒๕} รอ^{๒๕}ประ^{๒๕}เดย^{๒๕}พ^{๒๕}จะ^{๒๕}คด^{๒๕}ดง^{๒๕}เรื่อ^{๒๕}ราง^{๒๕}วัด (กับ^{๒๕}รก^{๒๕}เสน) จะ^{๒๕}ว่า
 อย่าง^{๒๕}ไ^{๒๕}กัน^{๒๕}ดะ^{๒๕}พ่อ^{๒๕}รณ^{๒๕}เด็น^{๒๕} เงิน^{๒๕}ทอง^{๒๕}ของ^{๒๕}เข้า^{๒๕}เรา^{๒๕}จะ^{๒๕}ประ^{๒๕}เคน^{๒๕}ให้^{๒๕}หรือ^{๒๕}เจ้า^{๒๕}ก็^{๒๕}ไม่^{๒๕}ต้อง^{๒๕}การ^{๒๕}
 จะ^{๒๕}ขอ^{๒๕}เอา^{๒๕}แต่^{๒๕}อาหาร^{๒๕}เท่านั้น^{๒๕}
 รกเสน — พะยะคะ หากจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้า^{๒๕}ๆ ก็ขอพระราชทานแต่ข้าวเพียง
 ดิบดีของห่อ หม่อมฉันคิดว่าคงจะพอต่อชีวิตแม่กับป้าให้ยังยืน อันเงินตราผ้าผ่อน
 ของสิ่งอื่นหม่อมฉันไม่ปรารถนาเลยพะยะคะ
 รกสี^{๒๕} — แน^{๒๕}ริ^{๒๕}พ่อ^{๒๕}รณ^{๒๕}เด็น^{๒๕}
 สันธิ — อู^{๒๕}ย^{๒๕}! ทุด^{๒๕}กระ^{๒๕}หม่อ^{๒๕}ม^{๒๕}นี้^{๒๕} ก็^{๒๕}ซาง^{๒๕}พิ^{๒๕}โย^{๒๕}ก^{๒๕}พิ^{๒๕}เกน^{๒๕}น^{๒๕}า^{๒๕}ระ^{๒๕}อา^{๒๕} ก็^{๒๕}เขา^{๒๕}บอก^{๒๕}ออก^{๒๕}ว่า^{๒๕}ว่า^{๒๕}ขอ
 เอา^{๒๕}แต่^{๒๕}เพียง^{๒๕}นั้น^{๒๕} ก็^{๒๕}รับ^{๒๕}ๆ^{๒๕}ให้^{๒๕}มัน^{๒๕}ไป^{๒๕}เลี้ยง^{๒๕}ก^{๒๕}ดิน^{๒๕}เรื่อ^{๒๕}ง^{๒๕} หมัน^{๒๕}ได้^{๒๕}

- รณสีห์ — เดี่ยวนี้ น้องฉันนี่, ไช้—เดี่ยวแรงเขากับบ้านกูเมืองให้ทั้งที ก็อยากจะให้เขา
เป็นการทดแทนพอสมควร น้องอย่าเพิ่งรีบด่วนทำใจร้อนไปซี (กักรถเสน)
ใจพ่อรณเสน ข้าวของเงินทองอะไรทั้งหมัดพ่อจะให้เจ้า
- อัมพิกา — อู๊ย! เคาพ่อเข้าแล้วเพคะ
- รณสีห์ — ใจคอเจ้าจะไม่รับเอาบ้างเลยรี
- รณเสน — เป็นพระมหากษัตริย์คุณฉันเถิดว่า หม่อมฉันอยากได้แต่ข้าวหอมมากกว่า
อย่างอื่นจริง ๆ พะยะคะ

ร้องเพลงร่ายนอก (ต่อ)

สิบสองห่อพอเลี้ยงข้ากับแม่	เพียงได้แก้หิวหายไม่อวดบุญ
บ้านฉะนิมารตากับบ้าน	จะพากันเห็ดยวแดชะเง้อคอย

ร้องเพลงสืบท

เมื่อนั้น	พระองค์ดำรงวงศ์ทรงฟังถ้อย
ให้สุดแสนดังดาวกุมารน้อย	ทรวงระหือยแสนระเหี่ยเดียวหทัย
ด้วยกรรมอกุศลหนหลัง	ยังบดบังเบี่ยงจิตไม่คิดได้
จึงดั้นนางสิบสองผ่องอำไพ	คิดพระทัยไม่รักแต่ฉันนี้

ร้องเพลงร่ายชาติ

จึงครัดตั้งอำมาตย์เร่งจัดการ	ห่ออาหารโดยด่วนให้ถ้วนถี่
แต่ระหือยสิบสองถ้วนของดี	มอบให้กุมารรีบไปพด้น
ตั้งเสด็จพระเจดีย์จากอาสน์	ยุรยาตรเยื้องกรายผายผัน
รุ่งกรณันชอุษณ	ฝูงก้านัดถ้วนหน้าคดาไคล

— ปี่พาทย์ทำเพลงเร็ว —

— รณเสน เสนาอำมาตย์ ถวายบังคม —

— ท้าวรณสีห์กับนางสนธิ์และนางกำนัลลงมาร่ำว่าเท่ล่ำ —

ปี่คน่าน
จบฉากที่ ๓

ฉากที่ ๔ ท่าหนักนางสนธิ

สมมติเป็นเวลากลางวัน ห่างจากฉากที่ ๓ ราว ๒-๓ วัน

— ปี่พาทย์ทำเพลงจรเข้ขวางคลอง —
เปิดม่าน

— นางสนธิยืนอยู่คนเดียว นางอัมพิกาและนางกำนัลเฝ้าอยู่ —
— มีเครื่องพานพระศรี เครื่องเขียนและกลักราชสาส์น —

ร้องเพลงจรเข้ขวางคลอง

เหมือน	นวดนางสนธิศรีได้
เฝ้าแต่เคืองชุนวุ่นใจ	ทรมานด้วยเราร้องดังเพลิงกัณฑ์
ด้วยหมกมุ่นครุ่นคิดริษยา	จะใคร่ฆ่ารทดเสนให้อาตัญ
ต้องหาช่องหาทางสังหารมัน	เดื่อถ่วงรอุบายให้แยบยด

ร้องเพลงร่ายนอก

ครีพดางทางเรียกอัมพิกา	เจรจาบอกความตามนุสนธิ
เรามาเรื่องชุนช้องหมองมด	อับจนเดือดร้อนทุกข์
(ทอด) ทำไฉนเราจะได้อสังหาร	รทดเสนกุมารให้คักขัย

— เจรจา —

สนธิ — เอ๊ย กลุ้มใจจริงๆ ค่อมเว้ย เอ็งไม่ช่วยข้าคิดบ้างนี่นา

อัมพิกา — โท่ทุตกระหม่อมแก้ว ค่อมเอ็งก็เฝ้าแต่ครีครองมองหาอุบายจนดมดมหมุ่น
ไปด้วยแล้วละเพคะ

สนธิ — เราจะทำยังไฉนค่อม เวदानะในหัวอกของข้ามันยอกอยู่แปดปี ปวดแสบ
ปวดร้อนไปหมดแล้ว

อัมพิกา — (กระซิบกระซาบพล) หม่อมแม่เพคะ การนี้เป็นการใหญ่ เป็นเรื่องลับ
ไม่สมควรทำให้เอ็งเกริกไประวังหูที่ ๕ จริงไหมเพคะ

- สันธิ — เออจริงสินะ (พูดกับนางกำนัล) นี่แน่ะจ๊ะ แม่เด็ก ๆ
 นางกำนัล — เพคะ
 สันธิ — ออกไปข้างนอกเดี๋ยวก่อนไป, แด้วก็อย่าด่าเรเนเข้ามาก่อนข้าเรียกตะ
 นางกำนัล — เพคะ

— นางกำนัลถวายบังคมแล้วคลานเข้าโรง —

ร้องเพลงร่ายนอก (ต่อ)

ทำไฉนเราจะได้สังหาร	รถเสนกุมารให้ตกษัย
แม่นมนี้มีชีวิตอยู่ตราบไค	เราคงไม่มีผู้ขุดกราตรี

ร้องเพลงกำปอ

บัดนั้น	อัมพิกาบังคมก้มเกล้า
กระซิบทูลอุบายเทว	ตามที่จะประหารให้บรรลัย
พระแม่เจ้แต่เร่งเร่งแกล้งประศวร	ปอดบ้วนน้ำก็มีทนได้
วอนขอต่อพระภูวไนย	ตั้งให้รถเสนไปหายา
แต่จึ่งอุบายดอปพิษาค	คงดื่มดั่งมาดปรารภนา
เมื่อถูกตั้งกรรมรนา	ความทุกข์ในวิญญานก็สิ้นไป

ร้องเพลงญวนขนเขา

ยินดี	นางต้นขมย่อมส่องได้
ดงจากแท่นสุวรรณทัศน์ไค	กอดอัมพิกาไว้แล้วพาที่
ความคิดของเจ้าช่างแยบยด	รถเสนคงปั่นเป็นผี
จะเขี่ยนดาร์ดังไปให้เมรี	สังหารชีวิตไม่รอร่า
การนเราซอกำซัษ	บีตเป็นความดับให้หนักหนา
เจ้าจึ่งไปทูลพระภักดา	ว่าขานเจ็บเจียนตาย

— เจริญ —

- สันธิ — อย่างนี้ดี ถึงจะเรียกว่าคู่คิด ช่างครีช่างตรองมองหาทาง เราจะแต่งทำ
ปดท้องร้องครางตามอุบายของเจ้า เมื่อพระผ่านเผ้าแดดดี เราจะเพ็ดทูล
ขอให้รถเดินไปเอาไอสดจากตุ๊กเมรีของเราในเมืองชมพูรี
- อัมพิกา — หม่อมแม่ต้องเขียนสารศรีกำขั้บกำซาไปด้วยนะเพคะ ม่ายอย่างนั้น องค์
เมรีราชธิดาจะไม่ทรงทราบเรื่อง ไม่แจ้งเหตุที่เราแค้นเคืองหมายกำจัดให้ถึงตาย
- สันธิ — (หัวเราะร่ำ) ช่างแยบคายเหลือประมาณ เอาละ เราจะเขียนสารในบั้

ร้องเพลงร่ายนอก

ว่าพดางนางเขียนสารศรี ถึงเจ้าเมรีโฉมฉาย
เสร็จสิ้นถึงความตามอุบาย สดหมายซ่อนไว้ใต้ท่อน

— เจริญ —

- สันธิ — (ส่งสารให้นางค่อม) เอา เจ้าต้องอ่านดูที่รี
- อัมพิกา — เพคะ (รับสารมาอ่าน) ฮุย จะแจ้งดีแท้เพคะ ครึ่งนละเจ้ารถเดินคงไม่พ้นตาย
(หัวเราะคังจิด) ฮุย อย่างนี้ดีก็ สดใจนางค่อมแท้ ๆ ที่เดียวเพคะ
- สันธิ — ข้าจะซ่อนไว้ให้ดับตา ถ้าพระรถดีท้ชเข้ามาจะได้ไม่รู้เห็นว่าเป็นอุบาย ดี
ไหมวะค่อม
- อัมพิกา — ฮุย ดีไม่มีอะไรเปรียบตะเพคะ หม่อมแม่
- สันธิ — เออ, ถ้าอย่างนั้นเจ้าจงเร่งไปทูลเถอะ ถ้าข้าจะเสียการนะ

ร้องเพลงแขกอะหวัง

บั้ อัมพิการู้ความตามอักษร
แจ้งในจำนองคัมภีร์ บทจรไปตามพระเดาวนัย

— ปู่พาทย์ทำเพลงแขกอะหวัง —

— นางอัมพิกาถวายบังคม แล้วเข้าโรง —

ร้องเพลงหน่อก

เมื่อนน นางแปลงปดิมเปรมเกษมศรี
 คิดอุบายต้มสวดยินดี เอนองค์ดงบนที่ไผ่ยา
 แด้ร้องร้องโอดโอยโหยไห้ สาวใช้ต่างออกมาพร้อมหน้า
 ตรงเข้านวดพินักถยา ไม่ทราบว่าเป็นกตของเทวี่

— นางสนธิ์ร้องเสียงขรม นาน ๆ ก็ชะเง้อคั่นทางที่ท้าวภลิษฐ์จะเสด็จ —

— นางกำนัลลนลานช่วยกันนวดพินุ่นวาย —

— ท้าวภลิษฐ์เสด็จออก นางค่อมตามเสด็จ —

ร้องเพลงทูปมะพร้าว

เมื่อนน ท่านท้าวภลิษฐ์เรืองศรี
 ได้ข่าวความใช้นางสนธิ์ ภูมิรับเสด็จมาพด้น

ร้องเพลงร่ายนอก

ประทับเหนือแท่นสุวรรณบรรจกรณ บังอรเส้แด้งกันแสงศัถย์
 บิดกายวายุวันพัถวัน ทรงธรรม์ตระหนกตกพระทัย
 แด้วครัดว่าดูราแม่เอนเย็น โรคาก่อเชืญเป็นไฉน
 หันมาตั้งนางกำนัลน เร่งไปตามหมอมามบ้น

— เจรจา —

รดสีทษ์ — น้องสนธิ์ เจ็บไข้ได้ป่วยเป็นประการใด ไหนลองบอกพิชี่
 สันธิ์ — ปวดเพคะ ทูตกระหม่อมแก้ว ปวดแทบตายแด้วเพคะ โอ๊ย
 รดสีทษ์ — ปวดตรงไหน ๆ
 สันธิ์ — ปวดตรงนเพคะ ปวด — ปวดไปทั่วร่างแล้ว โปรดช่วยหม่อมฉันด้วย
 (ร้องครวญครางใส่จิต)

- รตสีทษ์ — ช่วยชี เร็ว ๆ นังเด็ก ๆ เร็วชีหว่า
- นางกำนัล — เพคะ เร็ว (วิ่งวนเวียนติดตลก)
- รตสีทษ์ — นั้นเองจะทำอะไรวะ ?
- นางกำนัล — ก็เร็ว ๆ ใจตะเพคะ
- รตสีทษ์ — ไปตามหมอมมาช่วยแม่ฉันชีชีวะ (ปลอบนาง) โถ แม่คุณ อย่าร้องไห้
อึ้งคั้งไป ประเดี้ยวหมอกก็มาถึงแล้ว (กับนางกำนัล) ไปชีวะ เร็ว ๆ
- นางกำนัล — เพคะ
— นางกำนัลวิ่งลงเวทีล่างเรียกขุนนาง ขุนนางออก —
- นางกำนัล — มีพระกระแสรีบตั้งให้ไปตามหมอด่วน
- ขุนนาง — ตามหมอ ตามมาทำไมกัน
- นางกำนัล — ไปตามมารักษาพระนางฉันชีชีวะ เร็ว ๆ เข้าเถอะ อย่ามัวชักถามอยู่เฉย
ชีนชักช้า หวดยจะลงหลัง ฉันไม่รู้ด้วยนะ
— นางกำนัลขึ้นเวทีบน ขุนนางติดตลกหาหมอและพาเข้าเฝ้า —
- ขุนนาง — หมอมมาแล้วพะยะคะ
- รตสีทษ์ — อ้อ มาแล้วเรอะ ดองตรวจดูอาการของพระมเหสีที่รี ว่าเป็นประการใด
- หมอ — พะยะคะ
— หมอเข้าไปจะตรวจอาการนางสนธิ์ นางสนธิ์ถอยหนีและร้องลั่น —
- สนธิ์ — ปวดเพคะ ทูตกระหม่อมแก้ว
- รตสีทษ์ — ก็หมอเขาจะตรวจไข้ให้อย่างไรเด้า เอ้า หมอดองตรวจอีกทีชี
- สนธิ์ — โอ้ย ผ่าบาท ไม่หายหอรอกเพคะ หมอยิ่งเข้ามาใกล้ก็ยิ่งปวดใหญ่เพคะ
โอ้ย ๆ ไถ้ไปทีเถอะเพคะ
- รตสีทษ์ — เอ๊ะ ยังไง พี่ไม่เข้าใจเลยละ (ถอนใจ) แล้วจะให้พี่ทำอย่างไรเด้า น้องสนธิ์

- สันธิ์ — ไรคนหม่อมฉันเคยเป็นเพคะ ถ้าจะทรงพระกรุณา หม่อมฉันก็จะทูลวิธิแก้ไข
แต่ทรงได้หมอบไปเดี๋ยวก่อนซีเพคะ
- รทสัทธ — ถ้าเช่นนั้นก็ตามใจ ขุนนางพาหมอบกลับไปเดี๋ย ขอบใจนะพ่อหมอบ
— ขุนนางผู้ใหญ่และหมอบถวายบังคมเข้าเฝ้า —
- รทสัทธ — น้องบอกว่ามีวิธิแก้ แก้อย่างไร บอกพี่

ร้องเพลงร่ายนอก

เมื่อนั้น	นางแปลงแต่งตัวทำเป็นหมองศรี
ชบกับบาทาพระด้าม	เทวี่ระอนทูลพระราชา
ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงเดช	ปกเกล้าร่มเกล้าเกล้า
ไม่มีสิ่งใดในพารา	จะรักษาไรคนให้เสื่อมคลาย
คือได้มะม่วงหาวมะนาวโห่	ผสมโอสถเป็นน้ำกระสาย
ได้ดื่มกินคงรอดไม่วอดวาย	จะชวนชวายุไซใครให้หามา
ด้วยเป็นผลกรรมของข้าบาท	จะถึงที่ชวาคม้วยดังขำ
(ครวญ) ทูลพาดนางทำเป็นโศกา	บิ๊มว่าจะสิ้นชวายุ

— ปี่พาทย์ทำเพลงโอด —

— เจริญ —

- รทสัทธ — มะม่วงหาวมะนาวโห่ มันอยู่ที่ไหนล่ะ น้องสันธิ์
- สันธิ์ — อยู่ในแคว้นแคว้นแดนคชบุรีที่ไกลโพนเพคะ เป็นโอสถอันวิเศษ หากว่าได้
ผสมมาประสมเป็นกระสาย หม่อมฉันก็พ้นจากความตาย แต่..... ใครเล่า
จะเป็นผู้รับเอาตำราอันครวญไปในแดนกันดารห่างไกลถึงปานนั้น
- รทสัทธ — นั้นนะซี แล้วเราจะทำยังไง (ถอนใจ)
- สันธิ์ — หากว่าพระองค์ทรงกรุณาหม่อมฉันโดยแท้จริงแล้ว ก็พอมิทางเพคะ
- รทสัทธ — ทางไหน ต้องว่ามาซี พี่จะฟัง

สันธิ — หม่อมฉันเห็นว่าผู้ที่จะขันอาสาไปยังคชบุรีได้ ก็มีแต่พระองค์เดียว (หันไป
ยิ้มแย้มกับนางค่อม)

รตสีถ — ไครวี่ น้องสันธิ

สันธิ — รตเสนอย่างไรรัดเพคะ ให้พ่อรตเสนไปยังคชบุรี เหาตมะม่ม่วงหาตมะนาวโห่
จากนางเมรี แม้ว่าไค้ตมตังคิต หม่อมฉันก็จะมีชีวิตอยู่สืบต่นองรองพระบาท
ต่อไป

— ขุนนางผู้ใหญ่ออกมาเฝ้า —

รตสีถ — อย่างนัน (พูดกับขุนนาง) นี่เเนะ ท่านขุนนางผู้ใหญ่ ท่านจงเร่งไป
ตามพ่อรตเสนมาท่น เร็ว

ขุนนาง — พระเจ้าข้า

— ขุนนางผู้ใหญ่ถวายบังคมแล้วเข้าโรง —

ร้องเพลงแป๊ะ

เมื่อนัน	นางมารยัมแย้มแจ่มใส
มองหน้านางค่อมเป็นเดศนัย	แต่ทรงชัยไม่พะวงตังกา

— ขุนนางผู้ใหญ่พารตเสนออกเวทล่อง —

ร้องเพลงกระบอกเงิน

เมื่อนัน	รตเสนกุมารหาญกล้า
มาถึงตำหนักรัตนา	ดดาชนเฝ้าบริศรงค์

— รตเสนขึ้นเฝ้าถวายบังคม —

ร้องเพลงร่ายนอก

เมื่อนัน	พระจอมวงษ์ชนมตมประตังค์
ตรัดกับไอรตยคยง	พ่อจ่านงตามเจ้าให้เข้ามา
ด้วยว่าพอนมกิก	เจ้าจรงคิตช่วยพ่อให้หนักหนา

บิดน่องฉันศรีได้ภา

เกิดโรคาเบียดเบียนเอาเจียนตาย

ขยากด้วยมะม่วงหาวมะนาวโห่

ผลโตโตมาทำน้ำกระสาย

แม่ได้มากงเปิดองเรื่องวุ่นวาย

ภาสายเอ็นดูด้วยช่วยพ่อท

ร้องเพลงสามเส้า

ขอเคระพระอาญาปกเกล้า

ถูกเงาไม้ขัดบศร์

ไซ้ไหนรับไซ้ด้วยรักดี

ถึงยากยิ่งกว่านี้จะขอไป

อันฉันมะม่วงหาวมะนาวโห่

ผลพันธุ์โค้นนี้มีอยู่ที่ไหน

ถูกขออาดาครดาโคด

รับไปนำมาอย่าอาวรณ์

— เจริญ —

รณิทธิ — อย่างนี้ ถึงจะเรียกว่าเป็นหน่อเนื้อเชือกษัตริย์ เออ พ่อคุณของพ่อ ช่าง
กล้าหาญชาญชัย น่ารักจริง ๆ (ลงจากแท่นไปลูบหน้าลูบหลังรณเสน)
ถูกขอเราน่ารักมากจริงไหมน้องฉัน

ฉัน — (กระแทกเสียงสะบัดหน้า) ก็แน่ละพี่เพคะ อี (พุดบ้องกับนางค่อม)
หมั่นได้นัก คู้ ไอ้กันใหญ่

อัมพิกา — (กระซิบกระซาบ) เร่งดำเนินอุบายพี่เพคะ หม่อมแม่ ถ้าข้าจะเสียการ
นะเพคะ

ฉัน — โอ๊ย..... หลงกระหม่อมเพคะ โอ๊ย ปวดอีกแล้วเพคะ ช่วยเมื่อยด้วย โอ๊ย ๆ

รณิทธิ — (กลับมาแท่น) ไหน ปวดตรงไหน มาพี่จะช่วยบีบนิ้วให้หายคลายปวด

ฉัน — ตรงน้เพคะ ตรงน้หลอดกระหม่อม (รณิทธิหัวด) เออ.....ค่อยผ่อนคลายลง
บ้างแล้ว (กับรณเสน) นี่แน่ะ พ่อรณเด็น พ่อพุดจริง ๆ รู้ทีว่าจะอาดา
ไปเก็บมะม่วงหาวมะนาวโห่มาให้แม่นะ

รณเสน — ถูกขออาดาไปเก็บมาถวายพระมารดาพะยะค่ะ แต่ว่าผลมะม่วงหาวมะนาวโห่
นี้มีน้อยที่แห่งใด

- สันธิ — จะมีอยู่แห่งเดียวเท่านั้นแหละ แต่ว่ามันอยู่ไกลแสนไกลถึงในแดนดง พ่อจะไปได้หรือ อันตรายออกร้ายแปดพันประการ
- รตเสน — ถึงลำบากยากเข็ญเป็นตายอย่างไร ก็ขออาสาเพื่อทดแทนพระกรุณาที่ได้ทรงเมตตาชุบเลี้ยง
- สันธิ — เจ้าจะต้องเดินป่าฝ่าไฟไปยังคชบุรี ซึ่งอยู่ทางทิศบูรพา ที่นั่น นางเมรีเป็นผู้ครองเมือง แม่จะเขียนสาส์นเล่าเรื่องไปถึงเขา เมื่อเจ้าได้ของที่ต้องการแล้วจงรีบกลับมา อย่าได้รัวรอยนะ
- รตเสน — เจ้าคิดว่าจะไปคชบุรีเมื่อไร
- รตเสน — จะขอถวายบังคมลาไปเดี๋ยวนี้พะย่ะค่ะ
- รตเสน — เจ้าไม่ต้องการอะไรบ้างวี บอกมาเถะ พ่อจะให้เจ้าทุกอย่าง

ร้องเพลงกล่อมพญา

ทรงเดช	โปรดเกล้าคุ้มครองสืบสองสมร
อย่าให้แม่บัวนาทร	เดือดร้อนลำบากยาวนาน
ด่วนเข้าขอแต่ฟ้า	ตัวดีเร่งแรงกำแหงหาญ
ขับขันธ์แดนแดนกันดาร	โปรดประทานให้ด้วยช่วยดูดยา

ร้องเพลงร้ายชาติ

เมื่อนั้น	รตเสนดำรวดสรวดว่า
พลางคำรตเสนตั้งเสนา	เร็วหว่าเร่งจัดอาษาในย
คิดแต่ฆ่าตีฟันแทง	เครื่องอาณทุกสิ่งอย่าขาดได้
ถูกรักเจ้าจึงออกไป	เดื่อตามชอบใจพ่อประทาน

— เจริญ —

- รตเสน — ไปเถะ พ่อรตเสน ไปเดื่อเขาตามชอบใจของพ่อ ม้าดี ๆ ในโรงม้านม่อมไป

- รทเสน — ขอเดชะ พระราชาณาไม่พ้นเกล้าฯ ที่โปรดขึ้นพระคุณเป็นที่สุด แต่มีคำขึ้นทั้งโรงนอกและโรงใน ได้เห็นมาหมดแล้ว ไม่มีมีคำใดที่ถูกใจข้าพระพุทธเจ้าเลยพะยะคะ
- สันธิ์ — (พูดใส่จรวัด) อ้าย มีคำขึ้นมีหรือออกมาเลย ไม่ถูกใจพ่อรทเสน ช่างพิโยกพิเกนเหตอเกินตะ ทูตกระหม่อมเพคะ หม่อมฉันคิดว่าเป็นกตอุบายจะไม่ยอมไปนะนา โอ้ย ปวดอีกแล้ว ทูตกระหม่อมแก้ว เมียคงตายแน่แล้ว ช่วยด้วยเพคะ โอ้ย.....
- รทสิทธ์ — ไหนๆ ตรงไหน โอ้.....แม่คุณ (หันมาทางรทเสน) เหม่ เจ้ารทเสน เจ้าแตรวังเพทุบายจะไม่ไปตามคำของข้าอย่างนั้นหรือ ชะ ชะ เจ้าลูกเนรคุณ (นางสนธิ์คราง) โทแม่คุณ อัยยาร้องให้คืนรนไป พี่รับจะจัดการให้ (กับรทเสน) ว่ายังงี้เจ้ารทเสนเจ้าจะหลัดเคียงอย่างนั้นหรือ
- รทเสน — มิได้พะยะคะ อันมีคำขึ้นทั้งปวงล้วนรูปร่างเหมาะแก่การขับขึ้นในพระนคร ถ้าจะบุกป่าฝ่าดงคอนก็มีอาจะรันทนทานได้ ข้าพระพุทธเจ้าเคยเห็นมีคำดีดั่งเดียวสูงใหญ่ตัวหนึ่งหากินอยู่นอกเมือง ถ้าทรงโปรด ข้าพระพุทธเจ้าก็จะขอไปจับมาตัวนั้นมาเป็นพาหนะ พระเจ้าข้า
- รทสิทธ์ — อย่างนั้นหรือกรี้ พ่อรทเสน เอาชื้อ พ่ออนุญาต ไปเถอะ ไปจับเอาเถอะ อ้อ น้องสันธิ์ จิตเจงเขยนด้าดั้นเดี่ยชื้อ
- สันธิ์ — เขยนเดี๋ยจแล้วเพคะ
- รทสิทธ์ — เอะ น้องเขยนไวดังแต่เมื่อไร
- สันธิ์ — อ้า คือว่า ใครคนนั้นหม่อมฉันเคยเป็นเสมอๆ ก็เคยเขยนด้าดั้นเตรียมไว้เผื่อใครไปเมืองคชบุรีก็จะได้ฝากเขาไปเอามาเตรียมไว้ แต่ก็ยังไม่ทันได้ฝากใครไปเพคะ
- รทสิทธ์ — อ้อ ยังนั้นหรือ ยังนั้นก็มีมอบพ่อรทเสนไปเดี่ยเดี่ยชื้อ เขาจับมาได้แล้วจะได้เคยไปที่เดียว

- สนธิ — นี่แน่ะ พ่อรถเดิน พ่อจงเอาตัวฉันไปให้แก่นางเมรี นางเมรีก็จะให้มะม่วงหาว
มะนาวโห่แก่เจ้า (รถเสนรับสาส์น)
- รถเสน — ข้าพระพุทธเจ้าจะรีบไปและรีบกลับให้เร็วที่สุดพะย่ะค่ะ
- สนธิ — ขอให้ไปถึเร็ว ๆ นะ ชู้ยัดมเป็นลูกกษัตริย์ ช่างน่ารักเดี๋ยวจริง ๆ นะเพคะ
ทูลกระหม่อม (บึ้งพุดกับนางค่อม) ที่นี้แหละจะค่อม เป็นเดี๋ยจแน่ ๆ
(กับรถเสน) ไปเถอะตูลูกรัก เอาตัวฉันผูกคอตายไป แด้วอย่ามัวเดดไถด
นะตูลูกนะ

ร้องเพลงต้นเพลงนึ่งขึ้นเดียว

เมื่อนั้น	รถเดินแกตัวกล้าปรีชาหาญ
น้อมเกล้ากราบถวายบังคม	พระกุมารตรงไปท่ายานนี้

— ปี่พาทย์รับ —

— รถเสนเข้าโรง —

ปัดม่าน

— ปี่พาทย์ทำเพลงม้าไชยก —

— ระบำม้าออกเวทีล่าง —

— รถเสนออกมารำเลิอกม้า —

ร้องเพลงประเทศ

เมื่อนั้น	รถเดินเพราเพริศเนิดฉวี
จับได้พระยาพาล	แดนนิคค์ควมไปในพนานคค์

— ปี่พาทย์ทำเพลงม้าวิ่ง —

— รถเสนควมม้าเข้าโรง —

จบฉากที่ ๔

ฉากที่ ๕ ป่าไถ้อาศรม

สมมติเป็นเวลาราวเที่ยงวัน ห่างจากฉากที่ ๔ ราวหนึ่งวัน

- ด้านซ้ายของเวทีเป็นอาศรมของพระฤษี —
- มีต้นไม้ใหญ่และแท่นหินให้พอนอนได้ ๑ คน —
- รอบๆ แท่นหินและอาศรมมีไม้ดอกสีต่าง ๆ —
- ปี่พาทย์ทำเพลงแขกไทรชั้นเดียว —
- รถเสนทรงม้าออกเวทีล่าง —

ร้องเพลงแขกไทรชั้นเดียว

เมื่อนน	รถเสนกุมารากดำหาญ
ทรงพาชีวิตโปรดโคตทะยาน	ข้ามห้วยธารธารัญญบรรพดา

— ปี่พาทย์รับ —

เปิดมาน

— รถเสนชักม้าขึ้นเวทีบน —

ร้องเพลงกาเรียนทอง

ถึงร่มไม้ไถ้อาศรมพระฤษี	กตัญญูมาดรวรยรชนนาดำ
ตงจากดินรพพตณจันรรจา	พม่าจันองเห็นอยเมื่อยเหตอเกิน

— พด —

เจ้าพนเรามากชำนาน	ทางกันดารเวียนวกระหกระเหิน
ให้อ่อนเพี้ยตะเหี้ยใจหายเพ็ดเพดิน	จะย่นเดินบอบช้ำระกำกาย
ไคร่มไม้ใหญ่เหมาะคั่นัก	น้องขอพักดักหนอยพอเห็นอยหาย
ค่อแควร่วมถมอ่อนค้อยผ่อนคดาย	จึงผันผายผ่าอรัญพาถิ่นจร

— ปู่พาทย์ทำเพลงฉิ่ง ๒ ชั้น —

— รถเสนเข้าพักบนแท่นใต้ต้นไม้แสดงกิริยาไครเกร่ออยู่สักครู่ —

ร้องเพลงรายชาติร ๓

— มาหมอบตัวลงนอนแล้วหลับไปบ้าง —

— ปรีชา พัทธยาพิสง การะเวกชนเดี๋ยว —

— พระฤษีออกจากอาศรมเดินลงมาพอเห็นรถเสนก็หยุดมอง —

๒ ๕ ๓
ร้องเพลงการะเวกชนเดียว

พระกนิษฐาบดีพรตกล้า
อยู่ทนแผ่นดินผาหันทกฏ
ถูกเตาเหล้าใครที่ไหน
มาหัดบอยเฮกควยเหตุไร

៧

— เอ นี่ใครกันหว่า หน้าตาฉิวพรรณก็เข้าที่ ไหงมาหัดบับบายนะนี่ล่ะ เธอ
ผู้หญิงหรือผู้ชายหว่า อ้อผู้ชายแฮะ (เห็นมั่ว) อ้าวอายนี่ตัวอะไรล่ะ อ้อมั่ว
อะ! อ้อไอ้ มั่วจริง ๆ นะแหละ ทำทางจะเป็นม้ามัถุทเสียด้วย ปะ แด่งเนื้อ
แด่งตัวเสียเวียมซัยว นันแน ห้อยหางพ้อเสียด้วย เอะ ไม่ใช่แฮะ มัน

กระดิ่งต่างหากเล่า (เอามือจับสน) เอ๊ะ! ไหง่ไม่ดังล่ะ ถ้าจะไม่ใช่กระดิ่งเสียแล้ว
 เอ หรือจะเป็นไม้ตะพด อี้ ไม่ใช่ล่ะ ไม้ตะพดมันต้องยาวซี อ้ายนี่มันสั้นจุนๆ
 นี่หว่า อ้อๆ ใช่แล้วๆ เอ! อะไรหว่า อ้อเราเคยเห็นที่ไหน อ้อๆ ถ้าจะเป็น
 กดกได้ด่าฉัน เออ จริงละ ดูท่าทางมันเปิดได้ ใช่ๆ ใช่แน่ เจ้านี่ถ้าจะเป็นทุค
 ก้อด่าฉันไปไหนสักแห่ง เอ ด่าฉันถึงใคร เปิดดูทีนะ (เอื้อมมือหยิบกลัก
 สาส์น) เอ, ไม่ได้แฮะ เรื่องเขาจับหรือเปล่าก็ไม่รู้ ประเดี๋ยวเกิดเป็นเรื่อง
 ดับเฉาะเข้า เราก็ผิดได้รััจจรรวม เอ ขนาดครุกรรมเสียด้วย ปลุกมันถาม
 คุณคิดว่าแฮะ เอ ไม่ได้เหมือนกันเขากำดั่งหัดบดบาย เราไปปลุกเข้าเท่ากับทำลาย
 ความสุขเขามิผิด เป็นอกาตัญญูตา เอ ทำใจดีแฮะ อี้ เหนาะไม่ต้องปลุกกันละ
 เปิดอ่านเองก็แล้วกัน เอ บาปนา อี้ ก็บาปนะซี ก็มันไม่ใช่เรื่องอะไรของเรานี้
 ก็เราอยากรู้หนว่า เขาละ อัยมัวเถียงกันอยู่เลย อ้าว แล้วใครเขามาเถียง
 กระเราละ บ๊ะ! แล้วกันเรานี้ เขาละ ขอคุณที่เถาะวะ พอม้าเอ๋ยม้าแล้วอย่าเพิ่ง
 ชิงคืนเสียก่อนละ ยังไงๆ ขอให้อ่านจบเสียก่อน

— ฤษีเปิดกลักสาส์นที่คอม้า —

ร้องเพลงร่ายนอก

เมื่อนั้น
 จึ่งเปิดกดักด่าฉันพดันทันใด

องค์พระนัถิทรคิติดังด้าย
 แล้วตั้งใจอ่านความตามดารา

ร้องเพลงสองไม้

ในด่าฉันศรีว่าเมรัถุกรักเอย
 ตั้งแต่แม่พรากจากเจ้ามา
 มนุษย์นชอวารถเด่น
 ครนแม่จะฆ่าให้มันวายปราณ

ทราชมเขยเขาวยอดเด่นหา
 มีความสุขทุกทีวาราศรีกาต
 คิดก่อเวรทนต์กษณหักหาญ
 ก็เกรงการดองรู้เข้าหูคน

แม่จึงแตร้งแตร้งใช้ให้ถือตำคัน
ถึงเมื่อไรตูกจึงใช้ให้ไพร่พล
ถึงกลางวันจึงต่างแยกต่างวัน
ถึงกลางคืนตูกยาย่านอนใจ
อย่าวันทกตำดัดทรงหวงมารดา
จงจำคำแม่ดังให้ยงยืน

มาเมืองมารเพื่อแตร้งแตร้งนั้
จับมันฆ่าอย่าให้พ้นดวงวันไป
อย่าให้มันหลบตหนีไปได้
จงฆ่ามันให้บัดดัยในกลางคืน
อีกไม่ช้าแม่จะกลับมาเชยชื่น
ถ้าฝ่าฝืนจะพากันอันคราย

— เจริง —

ฤษ

— นั่นแน่ ไหมละ นึกแล้วจะต้องเป็นเรื่องลับเฉพาะ จริงเสียด้วย เอ! นี่มัน
ตำคันมรณะ และจะเป็นต้นเหตุแห่งการฆาตกรรมอันน่าสยดสยอง ความจริง
เจ้าคนนั้นหน่วยก้านมันกเขาที่อยู่ แต่วักงไม่ได้กระทำผิดคิดร้ายต่อใคร คงโดน
เขาแตร้งใช้ให้มาตาย เพราะเขาเกลียดชัง เอา! ช่วยมันที คิดเสียว่า
ช่วยตูกนตูกกาให้พ้นภัย เอ แต่เราจะช่วยมันได้อย่างไรละหว่า อ้อ! เดียวก่อน
ในตำคันเขาว่า ถึงกลางวันให้ฆ่ากลางวัน ถึงกลางคืนให้ฆ่ากลางคืน
บ๊ะดำเรื่งๆ แน่ ไม่เห็นจะยากเย็น เราก้เปลี่ยนข้อความเสียให้เป็น ถึงกลางวัน
ให้ฆ่ากลางคืน ถึงกลางคืนให้ฆ่ากลางวัน มันก็หมดเรื่องไป เอ๊ะ! ไม่ได้แฮะ
มันก็ยังโดนฆ่าอยู่อีกนั่นแหละ ว้า! ยากเหมือนกันแฮะ (นั่งนึก) อ้อ ๆ ๆ
ได้การระทน ดิแน

ร้องเพลงร้ายชาติ

เมื่อน

ดิชิตแต่งแปลงความตามอุบาย

พระมุนชนชมดมหมาย

ให้คบคิดร้ายของเก่าเขาเชยขึ้นมา

— พด —

ในตำคันครีว่าเมรุตูกรักเชย

ตั้งแต่แม่พรากจากเจ้ามา

มณษยนขอวารกเด็น

ทรมเชยเยาวยอดเด็นหา

มีความสุขทุกทีวารครักถาด

จัดเจนปราชากถาหาญ

เป็นผู้เฒ่าพงศ์วงศ์วาร
 ดั่งดาวตกลอยเดี่ยวคงเบียดวใจ
 จึ่งได้ดังรถเด่นผู้ไธสา
 ถึงกตางคินจกแจงแจ่งกตางคิน
 ถึงกตางวันแจ่งกตางวันให้ทัน
 ขอบอวยชัยให้เจ้าจำเวญสุข
 เป็นนัครแก้วปกป้องครองเมืองมาร

จึ่งใช้ให้ถือดำเนินของมารดา
 อยากรจะให้อยู่เย็นเป็นฝั่งฝ้า
 ให้มาเป็นพระสวามี
 ชมชนอภิเษกกันต้องศรี
 คนนระพระด้ามแม่ประทาน
 บำราศทุกขปรัดเปรมเกษมด้านค
 ไม่ช้านานแม่จะกลับมามบุรี

— เจริญ —

ฤษี

— เอาละ เดรัจฉาแล้ว บิระจำนวนเราไม่ไช่เด่นเหมือนกัน ชะๆ เจียบไปโดย
 ดบายตะหนัเจ้าหนูม รอดตายแล้วมิหน้าข้าได้เมื่อยได้เมืองเดียอีก นิดแต่มา
 พบคนฉลาด ๆ มีสติปัญญาเปรี๊ยะปราชญ์อย่างเราเข้า ไม่งั้นก็เดรัจฉาเจ้าเขี่ย
 พุดไปใครได้ยินจะหาว่าเราคุย

ร้องเพลงร่ายนอก

เมื่อนน องค์พระกบิลฤษี
 ม้วนด้าต้นได้กตักบิดคินทิด ผูกคอปราช์เหมือนเดิมมา

— ปี่พาทย์ทำเพลงเหรา —

— พระฤษีเอาสาส์นใส่กลักที่ค่อม้า แล้วเดินมาหยุดใกล้รถเสน —

— เอาไม้เท้าเคาะฟัน แล้วแก่งทำเป็นไอ้ขึ้น —

ร้องเพลงเหรา

เมื่อนน รถเด่นหัดบิโหดอยู่ในป่า
 ดิมเนตรเห็นองค์พระดิทธา จึ่งถูกมานิมิตพระมน
 — รถเสนลงจากแท่นมาทรุดกายกราบพระฤษี นิมิตขึ้นนั่งบนแท่น —

ร้องเพลงร่ายชาตรี ๒

เมื่อนน พระมหากบิลทรังศรี
 จิงถามกุมาราด้วยปรานี คุราเจ้านมนามใด

เป็นตุกเต่าเห่ดำไครน้ำใจดำ
อันแนวป่าแถบหม่นแต่ภัย

บุกป่ามาถึงที่นี้ได้
ช่างกระไรไม่กลัวมัวหัดนอน

— ปู่พาทยทำเพลงขอมกล่อมลูกเขา ๆ —

— พุด —

ข้าชอรถเด่นดุริยวงศ์
ทรงนามรฤทธิเป็นบิทร
มารดาชื่อเกาเทวี่
จับแม่และบ่าวข้าชังไว้
เขาไซ้ให้ถือดาสดันศรี
เพื่อขอผดไม่ในพารา
จำเป็นจำใจรับอาดา
ได้พมาเป็นเพื่อนจรด
ชรอยบุญกุศลดลบันดาล
โปรดปรานชทิศหนทางไป

เป็นโอรสขององค์อติศร
ครองนครฤคธาระพระเวียงชัย
พระบิดาขานม้เมี้ยใหม่
แต่มิหน้าข้าให้ควักลูกตา
ไปยังคชบุรีชังทิศหน้า
ไปทำยาแก้เข็นางสันธิ
กลัวเขาฆ่าแม่บ่าวข้าเป็นผี
มาถึงนเห็นออยอ่อนนอนหลับไป
ให้มาพบพระอาจารย์ที่นั่นได้
ดูเวียงชัยดังข้าจำนงมา

ร้องเพลงร่ายนอก

เมื่อนั้น
มัจฉัดมเพชเมตตา
เมืองที่เจ้าจะไปดังใจคิด
ไม่ช้านักจักถึงซึ่งชาน

พระมุนีพั่งคำร่ำว่า
องค์พระดีทราจึงพาที่
จงไปทิศปรำจันถนิกรัก
อันชอกชบุรีทต้องการ

— เจริจา —

ฤษ

— อันเมืองคชบุรีที่หลานจะไปนั้นะ เป็นเมืองของพวักฤษ ที่ใจพาดสันดานหยาบ
ไม่เคยรู้จักคำว่าบุญบาปเต็มไปด้วยความกักขระชั่วช้า ถ้าไม่จำเป็นแล้ว
คาดคิดว่าหลานไม่ควรไป

ฉากที่ ๒ เมืองศขบุรี

สมมติเป็นเวลากลางวันแล้วเปลี่ยนเวลาไปตามท้องเรื่อง

— ปู่พาทย์ทำเพลงสร้อยสนตัด —

เปิดม่าน

— หองพิธี นางเมรักับรถเสนนั่งคุกเข่านอยู่บนเตียงทอง —

— ด้านหน้าเวที จัดเป็นบริเวณมณฑลพิธี มีเครื่องพิธีอภิเษกครบถ้วน —

— ยักษ์ราชครูผู้เฒ่านั่งเป็นประธานพิธี —

— มีพวกนักสิทธิ์วิทยาและเสนายักษ์นั่งล้อมประกอบพิธี —

— ด้านหลังเวทีมีช่องประตูและผนังเปิดเห็นท้องฟ้า —

ร้องเพลงสร้อยสนตัด

เมื่อนั้น

ประทับบนแท่นทองผ่องอำไพ

งามดั่งเทวอาฮัมดม

พร้อมหมู่อำมาตย์เสนา

รถเด่นเมรัศรีได้

แต่วิไลเครื่องทรงดงการ

นำชมต้องศรีมั่งง่า

นักสิทธิ์โหราพฤฒาจารย์

ร้องเพลงร่ายนอก

พร้อมกันจัดการงานวิชา

ครบตั้งจัดสรรพคนโอฬาร

ประชุมกันพร้อมมรดกถ้วนทุกผู้

พระโหราจารย์รุกราด

เครื่องมือพิธีตั้งตระหง่าน

ประกอบการมงคลพระบุตร

ราชครูให้ฤกษ์เบิกบายศรี

เริ่มพิธีจุดเทียนเวียนไป

— เป่าสังข์และฉิ่งฉanny ปู่พาทย์ทำเพลงมหาชัย —

— เวียนเทียนระหว่างเพลง —

— โหรทำพิธีดับเทียนบอกวัน ราชครูถวายนางเมรัและรถเสนทรงเจิม —

— ปู่พาทย์ทำเพลงรว —

ร้องเพลงทองย่อน (รวบ ๒ คำ)

ครัน^๕เดี^๕จ^๕ซึ่งงานการพิช^๕ เม^๕ริ^๕ชน^๕แหม^๕แหม^๕ได้
ตั้ง^๕ให้^๕เบ^๕ิ^๕กระ^๕บ้านาง^๕ใน บำ^๕เร^๕อ^๕ไท^๕ดำ^๕ม^๕ค^๕ู้^๕ช^๕วัน

— ป^๕ิ^๕พา^๕ท^๕ย์^๕ทำ^๕เพลง^๕ไป^๕ค^๕ล^๕ง —

ปี^๕ด^๕ม^๕ำ^๕น^๕ำ^๕เงิน^๕ ระ^๕บ^๕ำ^๕เ^๕ำ^๕โรง^๕จ^๕ิง^๕เป^๕็ด

— ระ^๕บ^๕ำ^๕อ^๕อก^๕เว^๕ที่^๕ล^๕ำ^๕ง ร^๕ำ^๕อ^๕ย^๕ู่^๕ป^๕ระ^๕มา^๕ณ^๕ ๒ น^๕ำ^๕ที่^๕ค^๕ร^๕ิง —

— ฉ^๕าก^๕ห^๕อ^๕ง^๕บ^๕ร^๕ร^๕ท^๕ม —

ร้องเพลงร่ายชาตรี

เม^๕ือ^๕น^๕ ร^๕ถ^๕เ^๕น^๕ด^๕ะ^๕เท^๕น^๕ใจ^๕ไ^๕ห^๕ว^๕ห^๕วัน
ป^๕ระ^๕ด^๕บ^๕เน^๕ต^๕ร^๕อ^๕ร^๕ไ^๕ใจ^๕ค^๕ัน^๕ค^๕ร^๕ัน พ^๕ร^๕ัน^๕พ^๕ร^๕ัน^๕เม^๕ิน^๕ห^๕ำ^๕ไ^๕ม^๕พ^๕า^๕ที่

ร้องเพลงแขกกรวญ

เม^๕ริ^๕ช^๕ำ^๕เด^๕ื่อ^๕ง^๕ค^๕ู^๕ร^๕ุ^๕เห^๕ตุ^๕ ว^๕ำ^๕ภ^๕ุ^๕เบ^๕ค^๕ช^๕ว^๕ย^๕เ^๕ิน^๕ม^๕ำ^๕ย^๕เ^๕ิน^๕ห^๕ัน
นาง^๕ช^๕ร^๕ม^๕ำ^๕ย^๕ช^๕า^๕ย^๕ดา^๕เ^๕็น^๕ท^๕ำ^๕ที่^๕ ค^๕ร^๕น^๕ภ^๕ุ^๕ม^๕เ^๕ด^๕ย^๕ว^๕มา^๕น^๕าง^๕เ^๕ิน^๕ไป
ร^๕ถ^๕เ^๕น^๕ก^๕า^๕ง^๕ก^๕ร^๕เ^๕ย^๕ว^๕ก^๕ระ^๕ห^๕ว^๕ด^๕ เม^๕ริ^๕บ^๕ั^๕ค^๕อ^๕น^๕ค^๕ว^๕ัก^๕แ^๕ด^๕ร^๕ัง^๕ม^๕ด^๕ัก^๕ไ^๕่
ด^๕อ^๕ง^๕ภ^๕ิ^๕ร^๕ม^๕ย^๕ช^๕ม^๕ช^๕น^๕เ^๕ิง^๕ร^๕น^๕ใจ^๕ จ^๕น^๕ห^๕ด^๕บ^๕ไ^๕ห^๕ด^๕อ^๕ย^๕ุ^๕บ^๕น^๕ที่^๕ศ^๕ร^๕ไ^๕ย^๕า

— ป^๕ิ^๕พา^๕ท^๕ย์^๕ทำ^๕เพลง^๕ต^๕ระ^๕น^๕อ^๕น —

— ค^๕ิ^๕บ^๕ไฟ^๕ท^๕ำ^๕ให้^๕เ^๕็น^๕เ^๕็น^๕ว^๕ัน^๕ค^๕ัน^๕ผ^๕ำ^๕น^๕ไป^๕ท^๕ล^๕า^๕ย^๕เ^๕ว^๕ล^๕า —

ร้องเพลงสาริกาเขมร

เม^๕ือ^๕น^๕ อ^๕ง^๕ค^๕พระ^๕ร^๕ถ^๕เ^๕น^๕น^๕า^๕ก^๕า
ต^๕ม^๕ด^๕ู^๕ย^๕ู่^๕ด^๕ว^๕ย^๕ก^๕ั^๕ด^๕ย^๕า ด^๕ว^๕ง^๕ไป^๕ห^๕ด^๕า^๕ย^๕ท^๕ิ^๕ว^๕า^๕ร^๕า^๕ค^๕รี

ร้องเพลงร่ายนอก

คินน ^๕ ครน ^๕ เวตาจะโกต ^๕ รุง	พระสระ ^๕ คุง ^๕ คินจากพระแท่น ^๕ ที่
ต ^๕ ดับ ^๕ เตียง ^๕ พระยาพา ^๕	ทำ ^๕ ที่ ^๕ แผ่ ^๕ ร ^๕ ้อง ^๕ ก ^๕ ้อง ^๕ โก ^๕ ตา
จ ^๕ ึง ^๕ ด ^๕ ูก ^๕ จาก ^๕ แท่น ^๕ ท ^๕ ศ ^๕ ร ^๕ ไ ^๕ ย ^๕ า ^๕ ด ^๕ ัน	ด ^๕ ั ^๕ ดา ^๕ ค ^๕ ม ^๕ อง ^๕ ชะ ^๕ เง ^๕ า ^๕ ด ^๕ า ^๕
เห ^๕ ็น ^๕ พระ ^๕ ยา ^๕ พา ^๕ ซ ^๕ ม ^๕ ค ^๕ ัก ^๕ ดา	พระ ^๕ ร ^๕ ับ ^๕ มา ^๕ ด ^๕ ู ^๕ บ ^๕ ห ^๕ ด ^๕ ัง ^๕ อา ^๕ ชา ^๕ ไ ^๕ น ^๕ ย
พ ^๕ ด ^๕ าง ^๕ ม ^๕ ิม ^๕ ฐ ^๕ ร ^๕ ด ^๕ วา ^๕ จา	ว ^๕ า ^๕ พ ^๕ ม ^๕ า ^๕ เค ^๕ อง ^๕ เช ^๕ ญ ^๕ เป็น ^๕ ไ ^๕ น ^๕
จ ^๕ ึง ^๕ ด ^๕ ัง ^๕ เด ^๕ ียง ^๕ อ ^๕ ก ^๕ ท ^๕ ก ^๕ ก ^๕ ก ^๕ ก ^๕ อง ^๕ ไป	จ ^๕ ึง ^๕ ไ ^๕ ด ^๕ ับ ^๕ อ ^๕ ก ^๕ มา ^๕ ย ^๕ า ^๕ เน ^๕ ็น ^๕ น ^๕ า ^๕

— ป^๕า^๕ท^๕ย^๕ทำ^๕เพ^๕ล^๕ง^๕เช^๕ม^๕ร^๕พ^๕าย^๕เร^๕ือ^๕เ^๕า^๕ๆ —

— พ^๕ด^๕ —

มา ^๕ ห ^๕ ด ^๕ ง ^๕ ด ^๕ ูก ^๕ ด ^๕ าว ^๕ มา ^๕ ร ^๕ ด ^๕ ำ ^๕ รา ^๕ ญ ^๕ จิต	จ ^๕ น ^๕ ด ^๕ ิม ^๕ ค ^๕ ิด ^๕ ค ^๕ ัน ^๕ นิ ^๕ เว ^๕ ศ ^๕ น์ ^๕ ว ^๕ ัง ^๕ ด ^๕ า ^๕ น
มิ ^๕ ไ ^๕ ด ^๕ ี ^๕ ค ^๕ ิด ^๕ ค ^๕ ว ^๕ า ^๕ ม ^๕ เ ^๕ า ^๕ ไ ^๕ ห ^๕ ะ ^๕ ก ^๕ าร	ท ^๕ ัง ^๕ พระ ^๕ มา ^๕ ร ^๕ ด ^๕ า ^๕ ไ ^๕ ว ^๕ ไ ^๕ ห ^๕ ะ ^๕ ด ^๕ ง ^๕ ค ^๕ อย
พระ ^๕ อ ^๕ ย ^๕ า ^๕ ม ^๕ ั ^๕ ว ^๕ เพ ^๕ ด ^๕ ิต ^๕ เพ ^๕ ด ^๕ ิน ^๕ เจ ^๕ ริ ^๕ ญ ^๕ จิต	จ ^๕ ง ^๕ เร ^๕ ็ง ^๕ ค ^๕ ิด ^๕ ก ^๕ ิ ^๕ ง ^๕ า ^๕ น ^๕ ท ^๕ า ^๕ น ^๕ ไ ^๕ ห ^๕ ะ ^๕ ด ^๕ อย
น ^๕ ว ^๕ ย ^๕ ร ^๕ ุ ^๕ ง ^๕ ด ^๕ ัน ^๕ ร ^๕ ือ ^๕ ด ^๕ ำ ^๕ อ ^๕ ย	จ ^๕ ะ ^๕ ค ^๕ อ ^๕ ง ^๕ พ ^๕ ด ^๕ อ ^๕ ย ^๕ พ ^๕ าก ^๕ ัน ^๕ ต ^๕ าย ^๕ ว ^๕ าย ^๕ ช ^๕ ั ^๕ ว

ร้องเพลงชาตรีกรับ

เม ^๕ เ ^๕ อน ^๕ น	อ ^๕ ง ^๕ ค ^๕ พระ ^๕ ร ^๕ ถ ^๕ เ ^๕ ด ^๕ น ^๕ เร ^๕ ือ ^๕ ง ^๕ ศ ^๕ ร ^๕
ค ^๕ ร ^๕ ไ ^๕ ว ^๕ า ^๕ พ ^๕ ี ^๕ มา ^๕ จ ^๕ ป ^๕ รา ^๕ น ^๕	ค ^๕ ว ^๕ น ^๕ อ ^๕ ง ^๕ น ^๕ เพ ^๕ ด ^๕ ิต ^๕ เพ ^๕ ด ^๕ ิน ^๕ จ ^๕ น ^๕ เ ^๕ ก ^๕ ิน ^๕ ก ^๕ าร

— ป^๕า^๕ท^๕ย^๕ทำ^๕เพ^๕ล^๕ง^๕เช^๕ม^๕ร^๕กล^๕่อ^๕ม^๕ล^๕ูก^๕เ^๕า^๕ๆ —

— พ^๕ด^๕ —

โ ^๕ ป ^๕ ร ^๕ ด ^๕ ระ ^๕ ง ^๕ บ ^๕ ั ^๕ ย ^๕ บ ^๕ ย ^๕ ัง ^๕ ค ^๕ ัง ^๕ ด ^๕ ิ	ค ^๕ ร ^๕ อ ^๕ ง ^๕ ค ^๕ ร ^๕ ิ ^๕ เ ^๕ ด ^๕ ี ^๕ ก ^๕ ด ^๕ ท ^๕ ก ^๕ ด ^๕ า ^๕ น
ค ^๕ อ ^๕ ย ^๕ ป ^๕ ด ^๕ อ ^๕ บ ^๕ โย ^๕ น ^๕ เม ^๕ ร ^๕ ับ ^๕ ค ^๕ ร ^๕ มา ^๕ ร	จ ^๕ ง ^๕ ค ^๕ ิด ^๕ อ ^๕ ่าน ^๕ อ ^๕ ย ^๕ า ^๕ ไ ^๕ ห ^๕ ย ^๕ าก ^๕ ด ^๕ ำ ^๕ บ ^๕ าก ^๕ ก ^๕ าย
ไ ^๕ ด ^๕ ี ^๕ ม ^๕ ว ^๕ ง ^๕ ห ^๕ าว ^๕ น ^๕ าว ^๕ ไ ^๕ ห ^๕ ะ ^๕ มา ^๕ ด ^๕ ม ^๕ ค ^๕ ิด	ท ^๕ ร ^๕ ง ^๕ ก ^๕ ุ ^๕ ท ^๕ ห ^๕ จ ^๕ ง ^๕ ช ^๕ ว ^๕ น ^๕ าง ^๕ โ ^๕ ม ^๕ น ^๕ าย
ก ^๕ ิน ^๕ เ ^๕ ย ^๕ ง ^๕ ม ^๕ อ ^๕ ม ^๕ เ ^๕ ด ^๕ า ^๕ ไ ^๕ ห ^๕ ะ ^๕ มา ^๕ มา ^๕ ย	ด ^๕ ม ^๕ ห ^๕ มา ^๕ ย ^๕ เ ^๕ ด ^๕ ว ^๕ พ ^๕ จะ ^๕ พ ^๕ า ^๕ จ

ร้องเพลงรำชาตรี

เมื่อ ^๕ นั้น	รถเดินฟุ้งม้าอุราอ่อน
นั่งส่งดาวเมรุ ^๕ ศรีบังอร	ยังอาวรณ์ห่วงรักหนักหนั
แต่จึ่งกล่าวคำอาดา	อัครกำชับว่าอย่าหลงใหล
พระรับคำมิ่ง ^๕ มาแล้วคดาไคด	กลับไปแทนที่ศรีไศยา

— เจรจา —

เมรี — เสด็จไปไหนแต่เข้าครุ^๕เพคะ หม่อมฉันคอยเสียด้อยใจ

รถเสน — ขอโทษเกิดแก้วดา^๕ พัดจนผ่น^๕ดุกไปไม่ได้บอกน้อง เพราะได้ยินเสียงม้าร้อง
อยู่ขรม ดั่งเสียงเกรงว่าจะ^๕เป็นอะไร จึ่งรีบไปดู

เมรี — แล้วมีเหตุหรือเปล่าเพคะ

รถเสน — อ้า — ไม่มีอะไร

เมรี — เอ — เป็นอะไรไปเพคะ ทูตกระหม่อม มีท่าทางเหมือนมั่ง^๕กังวลอะไรอยู่ ไม่
สบายพระทัยเรื่องอะไรไว้เพคะ

รถเสน — จริงละ น้องรักข้างดัง^๕เกด เหตุเพราะเมื่อคืน^๕นั้น^๕ฝัน^๕ปลาดชอบกต^๕ ฝันว่า^๕มีคน
มาบอกว่าในอุทยานของน้องมี^๕ผลไม้^๕แปลก^๕ปลาด ชื่อมะม่วงหาวมะนาวโห่
ส้ม^๕เสียด^๕ปลาดอยู่ จะมีจริงหรืออย่างไรนะน้องรัก

เมรี — อ้อ เท้าน^๕เองไว้^๕เพคะ เคยทำให้^๕กังวลพระทัย พระสุบินของพระองค์^๕นั้นถูก
ต้องแล้ว มะม่วงหาวมะนาวโห่^๕มี^๕ในอุทยานจริง ๆ เพคะ

รถเสน — โอพระน้อง ทำอย่างไร^๕พี่จึงจะได้เห็นลักษณะของมันล่ะ

เมรี — ไม่ยากอะไรเพคะ หม่อมฉันจะให้^๕นางกำนัล^๕ไปเก็บมาถวาย

ร้องเพลงร่ายนอก

เมื่อนั้น	เมรีแน่นนัยเด่นหา
มีรู้ว่าพระแสงรั้งแกดั่งมารยา	จึงตุกมาตั้งนางกำนัดใน
เจ้าจงเข้าไปในส่วนศรี	รับเร่งจรดอย่าไถด
เก็บมวงหาวนาวให้มาไวไว	ให้ทรงชัยดูเด่นเป็นขวัญตา

— นางเมรีกลับไปนั่ง —

— นางกำนัลกลับเข้ามาพร้อมด้วยผลไม้ —

ร้องเพลงพญาสี่เสา

เมื่อนั้น	รถเด่นเกษมด้นคัทรักษา
ชนชมดมถวิลจินดา	รับผลไม้มากังใจจง
หวดคำนึงคิดถึงคำพม่า	ท้าวว่ากำชับไว้มิให้หลง
พระหัตถ์ที่ปลดอบประโคมโฉมยง	ก็คอยเค็ดอนเดือนดงจากทราวมัย

ร้องเพลงพราหมณ์ดัดนาเต้า

นางดูแด่พักตราพระตำม	เห็นกำดัดรดสดศรีนวดังดัย
บังอรวอนถามเนื้อความไป	ทรงประศวรเป็นอะไรหรือพระองค์

— เจริจา —

เมรี	— ทรงเป็นอะไรไปเพคะ	พระพักตร์ชัดเผือด	พระหัตถ์ก็เย็นชืด	เอ - วณ
	แปลกเหลือเกิน ทูตกระหม่อมจะประศวรกรรมังเพคะ			
รถเสน	— อ้า - พี่ไม่ได้บ่วยเจ้บอะไรหอก แต่จิตใจไม่ใคร่สบาย			
เมรี	— ทรงคิดอะไรหรือเพคะ มีเรื่องซุ่นซ้องอย่างไร ขอประทานให้หม่อมฉันทราบได้ไหมเพคะ			

- รถเสน — ไม่ใช่เรื่องดัดจริตสำคัญอะไรหรอก แต่ว่าพี่คิดไปเอง
- เมรี — คิดอะไรเพคะ
- รถเสน — คือว่าพี่จากบ้านเมืองมาเป็นเวลาหลายวันแล้ว รู้สึกเป็นห่วงพระมารดา ไม่ค่อยทรงสบายอยู่ด้วย ตามปรกติที่เคยปรนนิบัติพระองค์ท่านเป็นประจำ วันนั้นเป็นอย่างไรพี่ก็คิดถึงแค่พระองค์ท่าน ก็เลยไม่สบายใจ เกรงว่าจะมีเหตุอะไรเกิดขึ้นแก่พระมารดาเท่านั้นแหละ
- เมรี — อ้อ ท่านเองวิเพคะ ถ้าเช่นนั้นขอประทานให้หม่อมฉันได้ช่วยให้พระองค์คลายความกังวลลงบ้างจะได้ไหม เพคะ
- รถเสน — น้องจะช่วยได้อย่างไร
- เมรี — หม่อมฉันจะให้เขาจัดพ้อนรำมาถวายให้ทอดพระเนตร
- รถเสน — ชอบพระทัยน้องรัก แต่ว่า เรื่องระบำพ้อนนั้นเป็นเพียงอาหารตาชั่วขณะเท่านั้น ไม่สามารถจะระบับจิตใจให้สงบลงได้ ต้องหาทางระบับจิตใจด้วยจึงจะได้ผล จะได้คลายกังวลลงได้บ้าง
- เมรี — มีพระประสงค์อย่างไรเพคะ
- รถเสน — เอาอย่างนั้นเถอะ ให้เขาจัดโขนนา เหย้ายาปลาบั้งมาทั้น น้องกับพี่จะได้ร่วมกัน देख พี่ทำอย่างนั้นแต่ไหนแต่ไร ถ้ารู้สึกไม่สบายใจ ก็กินเห็ดารับดับลงเสียได้กัถมทุกขเสียต้น

ร้องเพลงร่ายชาตรี

โฉมนางเมรีม้คักดี
มีรักถมารยาพระโฉมยง
จงช่วยกันจัดโขนนาหาร
กับแถมเครื่องคองของคต

ความรักภวไยจนไหลหลง
นวดอนงคั่งวิเดทันท
ดูราบานหวานคาวถ้วนถี่
เพื่อถวายภุมภัดดา

๖๒
 บคนน
 รับผิดชอบแต่ผู้เดียว

นางวิเสทบัณฑิตกัมเกศา
 ออกมาจัดเตรียมทุกประการ

— วิเสทช่วยกันจัดโต๊ะบนเครื่องเหล้ามาวาง —

๖๓
 ครั้นเสร็จจัดแต่งโภชนา
 นางเมรุทนต์เชิญพระภุชช

๖๔
 ทงเมรุยตุรภากรอาหาร
 เสด็จให้ตำราญเหตุ

— ปู่พาทย์ทำเพลงเช่นเหล่า —

— เจริญ —

รถเสน — น้องเมรุมาพร้อมเสด็จกับพี่

เมรุ — จะดีระเพคะ น้องเป็นผู้หญิง

รถเสน — จะเป็นไรไป น้องเสด็จด้วยจะได้ช่วยให้พี่ผลิตผลิตยิ่งขึ้น, มาซี — เข้า — พี่
 จะรินให้

เมรุ — ขอบพระทัย เพคะ (รับมา)

รถเสน — ชื่นใจจริง ว่าง่ายเหลือเกิน

— เลี้ยงเหล้ากันเมรุมา —

— แล้วเมรุพูดว่า “วันนี้จะต้องร่ำถวายให้สุดฝีมือ” —

— ลูกชื่อนร่า —

— ปู่พาทย์ทำเพลง “เมรุร่า” และ “แรงกระพือ” —

— นางเมรุร่าจนล้มลง รถเสนประคองส่งเหล้าให้ดื่มอีก —

ร้องเพลงซาตราบางข้าง

๖๕
 เมรุตมรดุราบาน
 จอกแก้วจอกเต๋าคิมเข้าไป

๖๖
 ตำมรินประทานตั้งให้
 อรไทเมาดันดื่มประดี

— รถเสนประคองเมรุขึ้นเตียง —

งงงงงงงงงงงงงงงง
รถเดินทรงชัยเห็นได้ทั้

อยู่กับคักรถเดินเรื่องศรี
จึงดวงถามว่าน้ห่ออะไร

— เจริจา —

- รถเสน — น้ห่ออะไรน้ห่อ
เมรี — (พูดลากเสียง) ไหนเพคะ
รถเสน — น้ห่ออะไรน้ห่อ วางอยู่น้ห่อ ห่ออะไรน้ห่อ
เมรี — อ้อ อ้อ ไม่ใช่ของน้ห่อเลยเพคะ ข้างมันห่ออะ อะไรก็ข้างมัน
รถเสน — เอ๊ะ น้ห่อเมรี น้ห่อเป็นของด้าคักรถมั่ง
เมรี — ด้าคักรถหรือไม่ด้าคักรถ ก็ไม่ด้าคักรถ เรื่องด้าคักรถอยู่ที่ว่า พระองค์ทรงรักหม่อมฉัน
หรือเปล่าเพคะ
รถเสน — รักสิ ไม่รักน้ห่อจะรักใคร ว่าแต่ด้าคักรถสิ ไม่รักสิ ถามเพียงเท่านั้นถ้ถามพราง
ไม่บอกให้ ประดาอะไรจะเป็นคักรถทุกคักรถกันภายในน้ห่อ เมื่อไม่ไว้ใจแล้วคักรถจะ
ตาไปเสียให้พัน ดักว่าให้คนเขาหัวเราะเยาะ ว่าป็นลัทธิหม่อมฉัน แต่ไม่ป็นที่
ไว้ใจอะไรเลย
เมรี — โอ้ ทูตกระหม่อม น้ห่อพระทัยมากมายถึงเพียงน้ห่อเพคะ เมื่อประด้าคักรถ
จะทรงทราบ เมรีก็จะกราบทูลให้หมดคักรถ

ร้องเพลงแขกกลพบุรี (เดินสองไม้)

ว่าพดางเมรีจึงขับออก
น้ห่อยามงงงงงงงงงง
ห่อน้ห่อเป็นแม่น้ห่อใหญ่

หากด้าคักรถถามพรางอย่างไรไม่
ป็นภรรยาสูงใหญ่หม่อมฉัน
ห่อป็นไพร่ยากนักหนา

อีกหอหนึ่งหรือค้อยอดยา
แล้วหยิบเอาห่อหังมานั่งพิศ
ห่อนมีไชยาอย่าประวิง
ตั้งกำขมิให้แพร่กระแสดความ
เป็นดวงเนตรตบต้องนางอรไท

เมื่อนั้น

ขอหรือค้อยอดวงนัยนา
เมรุทูลว่านี้ไม่วิเศษ
ชื่อไม่กำพดคุณคร
แม่นชคินตายชปลายเป็น
นางหาวเรอเอ้ออันย่นคาถาน
รถเด่นได้ช่องมิข้องขัด
ดวงตาบ้ำแม่ไฉนคง
จึงหันมาหยิบไม้กำพด
ค้อยประคองน้องนุชตุ้ดไธภา
ประจวบรูปรูปร่างนางสวรรค์
เด่นดังดาร์เมรุศรีบริงอร
พระเชยอนวรกายหมายจะจาก
หักพระทัยจำพรากจากอนงค์

ใช้รักษาดวงเนตรวิเศษจริง
ว่าตามฤทธิ์เมาศุราประดาหญิง
แต่เป็นถึงมารดาตั้งมาไกล
แม่นใครถามดวงหุดอกบอไม่ได้
พระแม่ให้เก็บอยู่กับห้อยา

รถเด่นได้ฟังเมรุว่า

ของบ้ำทั้งสิบเอ็ดแถมมารตร
เรื่องเดชศักดิ์สิทธิ์ฤทธิ์กระฉ่อน
ใช้ราญรอนปราบศัตรูหมู่ภัยพาด
ศัตรูเห็นย่อท้อไม่ค้อต้าน
เขาวมาตย์อ่อนพับหัดบัง
เออมหัดถักหยิบห้อยาผง
บรรจงไถ่ยามแถ้วยาตรา
แถ่นตดคด้วยเมรุเด่นหา
วางกายกัถยาคัถยาวรณ
ตะกตกถนชาตยฤทัยถน
ดวงสมรหัดบัพอยู่มีรู้งค์
มิใคร่พรากยุพเขวไฉ่เผ่าดุ่มหลง
พระวิภะวงหุดมาไม่ถาวร

— ปี่พาทย์ทำเพลงโอด —

— ม้าออกเวทีล่าง —

ร้องเพลงร่ายนอก

บดิน	พาศักขยของค้อติศร
แดเห็นกุมารายังอาวรณ์	มิใคร่จรจากแก้วกัทยา
แดรงกระทบเทากองร้องดิน	พระไดยินพาศรุททำ
ฝืนหทัยจำพรากจากกานดา	มาชนทรวงมึงม้าคดาโคด

— รกเสนลงมาชนม้าเวทลาง —

— ปู่พาทย์ทำเพลงเชิด —

— เจริจา —

รกเสน	— พม่าจำ รอก่อนไม่ได้หรือพม่า
ม้า	— รอไม่ได้ ต้องไปเดี๋ยวนี้

— รกเสนควมม้าเข้าโรง —

ร้องเพลงร่ายชาตรี

เมื่อนั้น	เมรมันเมาเฝ้าหัดบิโหด
ครันดูราชาสร้างดวงใจ	อรไทเหี้ยมหาพระด้าม
เที่ยวหาผีเห็นพระโฉมฉาย	พระแผ่กายหุดบซ่อนอยู่ไหน

— นางเมรีทำเป็นเที่ยวค้นหาแล้วพบคนเดียว —

เฝ้าห่อเนตรห้อยาบบรรดาม	ก็หายไปจากที่เบ้นอัครวรย์
อีกไม่กำพดของวิเศษ	ไม่แจ้งเหตุหายไปอย่างไร
ดกพระทัยเรียกหานางกำนัล	จงพากันรีบเข้ามาไวไว

— เจริจา —

เมรี	— นี่แน่ แม่เด็ก ๆ หนึ่ง ๆ นอน ๆ กันอยู่แถวนี้ เห็นพระทูลกระหม่อมบ้างไหม
นางกำนัล	— เห็นเพคะ

- เมรี — เห็นรี เด็ดจไปข้างไหน บอกข้าเร็ว ๆ ซิ
- นางกำนัล — หม่อมฉันเห็นพระทูลกระหม่อม ทรงถือไม้กำพุดเด็ดจออกจากค้ำหนัก ชนม้า
เหาะตะลิวไปเพคะ
- เมรี — เอาไม้กำพุดไปด้วยรี
- นางกำนัล — เพคะ
- เมรี — เจ้าเห็นอย่างนั้นจริง ๆ รึ
- นางกำนัล — เพคะพระแม่ พระทูลกระหม่อมต้องเด็ดจหนึ่แน่ ๆ เพคะ

ร้องเพลงร่ายชาตรี ๓

ฟังความ	นงรามซ้ำอกหมกไหม้
เดี่ยแรงเมี่ยมอบกายถวายไว้	พระกดับไม้ครองรักมาหักราน
หรือพระองค์ซัดเคื่องด้วยเรื่องใด	จึ่งทิ้งขว้างร้างไปไม่ส่งสาร
๕๕๕ เดี่ยตายแทบวายปราณ	เยาวมาลัยชบพักตร์ไค้ก็

— ปี่พาทย์ทำเพลงโอด —

ร้องเพลงร่ายนอก

ครวญพลงนางดัชฌน์หักจิต	จำจะคิดตามองค์พระทรงศรี
ถึงข้ามโขดเขาเขินเนนคี่	จะคิดตามภูมิจนพบพาน
คำวิพลงนางตั้งเสนา	จรงับเตรียมโยธาทวยหาญ
เสนาหมอบรบบกราบกราน	ถนนแดนเร่งออกไปจัดพล

— ปี่พาทย์ทำเพลงกราวใน —

บีดม่าน

— ทหารยักษ์ชายหญิงออกเวทีล่าง —

— เมรีออกตรวจพล —

ร้องเพลงแขกมอญบางขุนพรหม (รวบ ๒ คำ)

เด็กชนประทับนั่งหลังเตี้ยงผา	งามสง่าท่ามกลางหว่างพุด
ถือนงคราญทองถืองดก	เรีงรณฤทธิไกรชัยชาญ
นายหมวดตรวจตราหน้าหลัง	คำรัสตั้งให้เคื้อนโยธาหาญ
เหี้ยมดุปรางค์วัณชัชวาล	นงคราญข่มหทัยครวไจจร

— ปู่พาทย์ทำเพลงเชิด —

— เดินทัพเข้าโรง —

จบฉากที่ ๖

ฉากที่ ๗ ป่าสูง

สมมติเป็นเวลาบ่ายแล้วเย็นลงในวันเดียวกับฉากที่ ๖

— ปู่พาทย์ทำเพลงมั่ววัง ท่อน ๓ —

เปิดม่าน

— มีเนินเขา และสามารถเปลี่ยนเป็นภูเขา เป็นไฟ และแม่น้ำได้ —

— รถเสนขบวนม้าออกเวทีบน —

ร้องเพลงพม่าฉ่อย

มาถึงหว่างเว้งเชิงไคต	ภูในยทรวงทอดหทัยถอน
ลงจากพระยาอัคร	อาวรณ์รำพึงถึงเมรี

ร้องเพลงพญาโศกตัด

โอ้อ่าอนิจจาเมรีเอย	ทวามเชยคงละห้อยคอยหาพี่
เป็นเคราะห์กรรมจำพรากจากเทวี	อึกก็บ่จะได้พบประสับกัน

แม่แต่รู้จักกับครุฑที่ทรงไว้

จะกลับไปกับคน้องประครองขวัญ

ครวญพดางทอดองค์ลงจากบัลย์

ปิ่นว่าชั้ววันจะบรรดัย

— ปู่พาทย์ทำเพลงโอด —

ร้องเพลงร่ายนอก

บัดนี้

ตั้งตำรองค์พระกุมารชาณชัย

แต่ผืนแปรแด่หลังยังกรุงศรี

เป็นหมอกมัวคลุมทั่วพสุธา

จึงพยับบอกองค์พระทรงยศ

มานาชนยอดครุฑหนึ่งรวม

พาซึ่งร่ำหมองไม่มองไต่

มโนมัยพดอยกำสรดไศกา

เห็นชุดเกิดอนกุดมคุดมเวหา

ก็แจ้งว่าเมรุเจ้ามาตาม

อย่ากำสรดหวั่นไหวหทัยหวน

พระติดตามอาชาไนยชนไปพลัน

— ปู่พาทย์ทำเพลงเซ็ด —

— ม้าพยับชวนให้รถเสนขึ้นไปบนยอดเขา —

— นางเมรุและทัพยักษ์ออกเวทีล่าง —

ร้องเพลงร่ายชาติรี ๓

เมื่อนั้น

ยกพลตามมาในอารัญญ

เห็ดอบแด่ไปยังยอดบรรพต

ประทับนั่งบนหลังอัศว

ทูลว่าข้าแต่พระทรงเดช

น้องมีผิดคิดร้ายหรือไรกัน

เมรุวิโยคไศกศัลย์

ตะนอนอดังชวาคัมจะชาตรอน

เห็นทรงยศยับยั้งยอดถึงขร

บังอรกราบกับบังคมคัต

มีเหตุอย่างใดในนั้น

จึงหันหันหันมาไม่ปรานี

ร้องเพลงร่ายชาติร่ำ

เมื่อนั้น	รถเด่นดังตำรนางโฉมศรี
อาชาไฉนมองดูกรุด	แก่งท่าที่ร้องถนถนไพร
รถเด่นจำใจจำไคคคดา	ขับม้าข้ามเขินเนินไค
เมื่เร่ร่อนพดตามหลาไป	เร่ยกองค์ทรงชัยให้กลับมา

— เจริญ —

เมรี

— ทูตกระหม่อม ทูตกระหม่อมของเมย์รัก เชิญเสด็จกลับมาหาน้องก่อน

ร้องเพลงเซอ

เมื่อนั้น	รถเด่นกุมารหาญกล้า
เห็นเมรีนั่งร่ำมติดตามมา	จึงโรยยาห่อแรกลงทันใด

— ปี่พาทย์ทำเพลงต้นรวบประลองเสภา —

ร้องเพลงรวบประลองเสภาสลับดนตรี

ด้วยอำนาจวิเศษสุดประเสริฐ	บังเกิดเป็นภูผาสูงใหญ่
นงคราญมิได้พรันประหวัดใจ	ค้อนพดข้ามไปไม่เกรงกลัว

— ปี่พาทย์ทำเพลงรวบท้ายปลุกต้นไม้ —

— เจริญ —

เมรี

— ทูตกระหม่อมแก้ว เมียมาตามแล้ว จะเสด็จหนีเมียไปข้างไหน จงทรงยับยั้ง
ซึ่งพระทัยรอน้องก่อน

ร้องเพลงร่ายนอก

รถเด่นมิรอช้าควมม้าหัน	เมรีวอนว่าพ่อทูลหัว
หนีไปโยให้ยากลำบากตัว	เชิญพระผัวคืนหลังยังพารา

— เมรีร้องเรียกและทำบท —

รถเด่นหยิบไอศกรรห่ที่ดอง
เกิดเพลิงไหม้ไปทั่วพสุธา

ค้อยประคองโรยจากยอดภูผา
พลยักขาวิ่งไขว่หน้ไฟกราน

— ปี่พาทย์ทำเพลงต้นคูกพาทย์ —

— พลยักขั้ร้องและวิ่งวนเวียนไปมา —

ร้องเพลงร่ายนอก

เมื่อนน

นางเมรีเวยายอดดงตำร

ตำรวมใจร่ายมนต์ดลบันดาล

มิตันน่านไฟกั้ดับดับทันใด

— ปี่พาทย์ทำเพลงคูกพาทย์ลา ๑ —

— เจรจา —

เมรี

— ทุดกระหม่อมเพคะ แม้จะทรงศัใจไม่ไยดี ก็โปรดหยุดเเจรจาพาทให้เมรีรู้
เรื่องก่อน ถึงจะไม่อาลัยอาวรณ์ในศัเมรีก็ไม่วา เมรีนรักเป็นหนักหนาปม
หัวใจจะขาด

ร้องเพลงร่ายนอก

รถเด่นบรรจงโรยผงยา

เกิดเป็นคองคากว้างใหญ่

นำกรดไหลด็ยวเป็นเกด็ยวไป

ม้ควันกุดม้คุดม้ในท้องธรา

— ปี่พาทย์ทำเพลงคูกพาทย์ลา ๒ —

ร้องเพลงร่ายนอก

เมรีต้นฤทธัจะติดตาม

นงรามเด็ยอารมณั้กั้หน้า

(ครวญ) ทรุดกายดงยังฝั้คองคา

กั้ดยากันแสงโคกั้

— ปี่พาทย์ทำเพลงโอด —

ร้องเพลงไอ้ป็นอก

ไอ้ว่าทุถกระหม่อมข้า	ไยมาท่างเหินเหมินหนี
ตู่อดด้าห์พยายามตามภูมิ	พระไม้มัดมเพชเวทนา
โปรดกดับมารับน้องไปด้วย	เป็นเพื่อนม้วยแรมทางระหว่งป่า
จะขอเป็นเกือกทองรองบาทา	จนกว่าจะศูนย์ดับดับชั่ว

ร้องเพลงลำชาตรี

เมื่อนั้น	รถเด่นกำสดสดศรั
หักพระทัยปราศรัยด้วยไมตรี	น้องเมรีจก้นเข้าเวียงชัย
ความจริงพี่ใครข้ามไปหา	แต่ห้วงกิจพระบิดาเป็นข้อใหญ่
แม้ได้รู้จกักราชการในวันใด	จะกดับไปรับขวัญกัลยา

เมรี — พ่อทุถกระหม่อมของเมียร์รัก เมื่อพระทรงศักดิ์ไม่ได้จกดับมา เมรีชอกราบ
ถวายเป็นมงคลตาไปพบกันชาติใหม่

ร้องเพลงทะยอยดง

เกิดชาติใดให้เป็นคู่กับภูมิ	ร่วมฤดีดมดนิทเส่นหา
ชาตินั้นน้องพยายามตามพม่า	ในชาติไหนพี่ต้องตามน้องไป

ร้องเพลงไอ้บางช้าง

พอด้นปกาดิทธิฐาน	นางจิ้งกดนมปรานด้นกษัย
ดมดงแทบฝั่งคงคาศัย	ดวงใจแตกดับดับชั่ว

— ปู่พาทำเพลงโอดแล้วเพลงทะยอย —

— รถเสนค่อย ๆ ขับมาเหลียวหน้าเหลียวหลังด้วยความอาลัย —

ปัดม่าน

จบ

หนังสือความรู้ทางนาฏศิลป์ และ คุริยางคศิลป์

๑. คู่มือละครคอนเรื่องต่างๆ (บางเรื่องหมด)	เล่มละ ๓.๐๐ บาท
๒. บทละครคอนเรื่องอิเหนา	เล่มละ ๓.๐๐ บาท
๓. บทโขน - ชุติ - หนุมานอาดา	เล่มละ ๓.๐๐ บาท
๔. บทโขน - ชุติ - ตีดาอุยไฟและปราบบรรลัยกัณฑ์	เล่มละ ๓.๐๐ บาท
๕. โขนสำหรับประชาชน	เล่มละ ๕.๐๐ บาท
๖. เครื่องแต่งตัวโขนละครคอน	เล่มละ ๕.๐๐ บาท
๗. โขนภาคคัน ว่าด้วยตำนานและทฤษฎี	เล่มละ ๓๐.๐๐ บาท
๘. ตำราไหว้ครู โขน ละครคอน	เล่มละ ๓๐.๐๐ บาท
๙. คีตปิ่นแห่งละครคอนไทย	เล่มละ ๓๐.๐๐ บาท
๑๐. ดัดและลักษณะหัวโขน	เล่มละ ๑๕.๐๐ บาท
๑๑. งานดัดศิลป์	เล่มละ ๒๐.๐๐ บาท
๑๒. การระเด่นของไทย	เล่มละ ๒๐.๐๐ บาท
๑๓. อุปกรณ์รามเกียรติ์	เล่มละ ๒๐.๐๐ บาท
๑๔. เครื่องดนตรีไทย	เล่มละ ๒๐.๐๐ บาท
๑๕. ดนตรีสำหรับประชาชน (ฉบับรวมเขียนเล่ม เล่ม ๒)	เล่มละ ๓๐.๐๐ บาท
๑๖. อธิบายนาฏศิลป์ไทย (มีภาพมาก)	เล่มละ ๔๐.๐๐ บาท
๑๗. { ภาพลายเส้นท่ารำแม่บท Pictorial Figures depicting Basic Postures of Thai Dancing	เล่มละ ๕.๐๐ บาท
๑๘. The Khon (Masked Play)	เล่มละ ๓๐.๐๐ บาท
๑๙. The Preliminary Course of Training in Thai Theatrical Art	เล่มละ ๑๕.๐๐ บาท
๒๐. Classical Siamese Theatre	เล่มละ ๓๐๐.๐๐ บาท

เชิญเรียกซื้อได้จากเจ้าหน้าที่ ณ โรงละครคอนศิลปากร